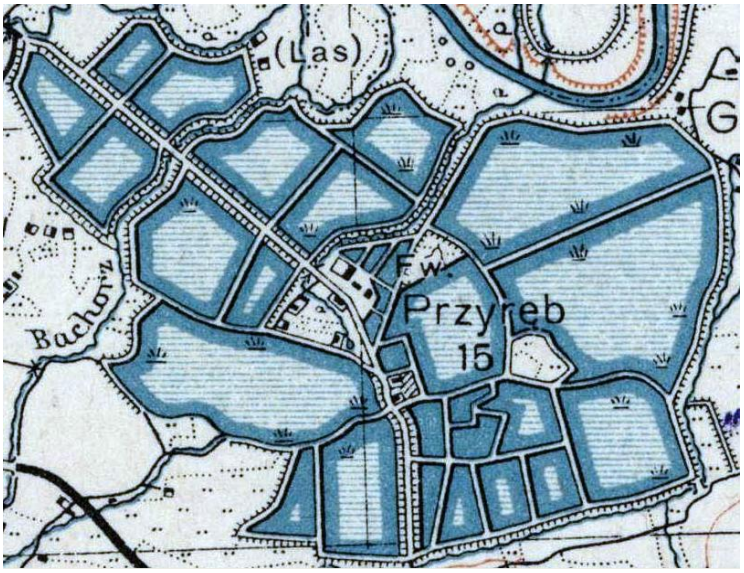


PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI

GMINY ZATOR

NA LATA 2013 – 2016



OPRACOWANIE PROJEKTU:

ANDRZEJ SIWEK

KRAKÓW Grudzień 2012

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP 4
I. – 1. Wprowadzenie 4
I. – 2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami. 5
II. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE 7
II. – 1 Uregulowania ustawowe 7
II. - 2. Akty wykonawcze i rozporządzenia związane z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami 10
III. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO 12
III. - 1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami 12
III.-2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 12
III. - 3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu 15
III.-3-1. Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013 15
III.-3-2. Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013 18
III.-3-3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego 23
III.–3-4 Strategia Rozwoju Powiatu Oświęcimskiego na lata 2007-2013 23
III.-4 KONKLUZJA w kontekście uwarunkowań zewnętrznych ochrony dziedzictwa kulturowego 26
IV. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami programowymi gminy 27
IV.-1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Zator 27
IV.-2. Strategia Rozwoju Gminy Zator na lata 2005 – 2013, przyjęta uchwałą XXXII/202/05 Rady Miejskiej w Zatorze dnia 25 lutego 2005 r. 38
IV-3 Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zator 40
IV-3 Lokalny program rewitalizacji dla Miasta Zator na lata 2007 – 2013 44

IV-4 Plany odnowy miejscowości **47**
IV-4 a PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI PALCZOWICE **47**
przyjęty Uchwałą nr LVI/318/10 Rady Miejskiej w Zatorze
z dnia 23 lutego 2010r.
IV-4 b PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI GRABOSZYCE **48**
przyjęty Uchwałą Nr XLI / 247 /09 Rady Miejskiej w Zatorze
z dnia 26 maja 2009r.
IV-4c PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI ZATOR **48**
przyjęty Uchwałą nr LVI/317/10 Rady Miejskiej w Zatorze
z dnia 23 lutego 2010r., zmieniony Uchwałą nr IX/39/2011
Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 29 marca 2011r
IV-5 Uchwała Nr XI/58/11 Rady Miejskiej w Zatorze **51**
z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków
IV-6 KONKLUZJA **51**
w zakresie uwarunkowań wewnętrznych ochrony dziedzictwa kulturowego - relacji gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami programowymi gminy.
V. Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy Zator **53**
V.-1. Charakterystyka historyczna **53**
V.-2. Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy Zator **57**
V-3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony **61**
V-3a Obiekty wpisane do rejestru zabytków **61**
V-3b Obiekty ujęte ochroną w planie zagospodarowania przestrzennego **62**
V-3c Obiekty wpisane do ewidencji zabytków **63**
VI. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. **66**
VI-1 Analiza SWOT stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Zator **66**
VI-2 Diagnoza **68**

CZĘŚĆ OPERACYJNA **72**
VII. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE **72**
VII. 1. Priorytety programu opieki nad zabytkami **72**
VII. 2. Kierunki działań programu opieki **72**
VII. 3. Zadania programu opieki **73**
VIII. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami **77**
IX Literatura tematu **80**
ANEKS 1 Uchwała Nr XI/58/11 Rady Miejskiej w Zatorze **81**
z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków
ANEKS 2 Wykaz obiektów Gminnej Ewidencji Zabytków stan 01.01.2012 **86**

I. WSTĘP

I. – 1.
Wprowadzenie

Dziedzictwo kulturowe stanowi kluczowy czynnik kształtowania tożsamości regionu. Ma też znaczenie dla rozwoju społecznego i ekonomicznego. Jest jednym z najważniejszych elementów kreowania polityki regionalnej, budowania atrakcyjności turystycznej, stymulowania współczesnej kultury regionu. Pod pojęciem „dziedzictwo kulturowe" rozumiemy zasób zabytków nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, uznawany za godny ochrony prawnej, sprawowanej dla dobra społeczeństwa, w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju. To zasób, który wymaga przekazania następnym pokoleniom z uwagi na swe wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne, mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej.

W ramach tak szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego szczególną rolę odgrywają obiekty zabytkowe, które są materialnym świadectwem przeszłości. Ich ochrona, jest jednym z zasadniczych sposobów dbałości o dziedzictwo i troski o przekazania spuścizny wieków kolejnym pokoleniom.

Szczególną rolę w zachowaniu i popularyzacji dziedzictwa kulturowego oraz jego ochrony odgrywają samorządy każdego ze szczebli, od wojewódzkiego, przez powiatowy, po gminny. Nic w tym dziwnego, wszak to zadanie dla gospodarza terenu, dla tego, kto czuje się u siebie i za swoje dziedzictwo bierze odpowiedzialność.

Ustawodawca sformalizował obowiązek dbałości o dziedzictwo zapisując dla Gmin konieczność sporządzenia i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków oraz opracowanie „Programu opieki nad zabytkami". Ewidencja gminna ma gwarantować dobre i trwałe rozpoznanie zasobu zabytków w granicach administracyjnych gminy. Gminny program opieki nad zabytkami, jako dokument strategiczny, ma na celu ukierunkować i zoptymalizować działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, a w szczególności zabytków nieruchomych i ruchomych, jako elementów o kluczowym znaczeniu dla popularyzacji historii i kultury regionu.

Niniejszy program został opracowany na zamówienie Gminy Zator, na podstawie zweryfikowanej gminnej ewidencji zabytków, wytycznych Poradnika Metodycznego dla Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami (www: nid.pl), materiałów dostarczonych przez Gminę Zator, wytycznych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz kwerendę w dokumentach planistycznych i strategicznych regionu, lustracje terenowe (III kwartał 2011), literaturę przedmiotu oraz w oparciu o doświadczenia zawodowe autora. Program po przedstawieniu Radzie Gminy i przyjęciu przez nią uchwały wprowadzającej, stanie się dokumentem strategicznym administracji samorządowej.

I. – 2.
Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Uwarunkowania działań ochronnych w stosunku do dziedzictwa narodowego, a co za tym idzie zabytków, są zapisane we wstępnych artykułach **Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej** z dnia 2 kwietnia 1997 r. W rozdziale I „Rzeczpospolita", art. 5. stanowi: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, **strzeże dziedzictwa narodowego** oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju."

Zapis ten ugruntowuje art. 7, ust.1, pkt 9 **ustawy z 8 marca 1990 o samorządzie gminnym** (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.), który brzmi:
"Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: (...)
9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury **oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami**".

Szczegółowe zapisy, co do obowiązków gminy względem zabytków zawiera **ustawa z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**. Między innymi w art. 87 ust. 1 stwierdza się, iż:
Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami to dokument zarządzania, zwarty zapis działań, które muszą być podjęte dla zachowania obiektów, miejsc i wartości niematerialnych istotnych z punktu widzenia dziedzictwa kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem elementów lokalnej tożsamości. Zgodnie z zapisem cyt. ustawy (art. 87 ust. 2), główne cele Programu to:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania województwa;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej w planach rozwoju gmin;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań promocyjnych i zwiększających atrakcyjność zespołów zabytkowych, obiektów i krajobrazu kulturowego dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami i przyczyniających się do racjonalnego wykorzystania środków

finansowych na ratowanie i konserwację obiektów o szczególnych wartościach zabytkowych;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- wspieranie aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa oraz zachowanie własnej odrębności i tożsamości;
- przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do absorpcji programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Programy te są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Opracowanie gminnego programu ochrony zabytków ma być poprzedzone realizacją gminnej ewidencji zabytków, która jest podstawą dla stworzenia programu (cyt. ustawa, art. 21).

Program jest dokumentem kierunkowym w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego w regionie. Stanowi podwaliny do współpracy z właścicielami zabytków i wojewódzkim konserwatorem zabytków.

II. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

II – 1
Uregulowania ustawowe

Zabytki w Polsce są chronione na mocy prawa nieprzerwanie od czasów odzyskania niepodległości w 1918 r. Ich ochrona zadeklarowana jest, jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela (art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP).

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z pózn. zm.). Bowiem, jak zapisano w art. 1. *Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.*

Dla kształtu programu opieki nad zabytkami znacznie szczególne mają następujące sformułowania cyt. wyżej ustawy:

Art. 3 zawierający definicje pojęć użytych w ustawie;

Art. 4, który precyzuje zadania stojące przed organami administracji publicznej, w tym zarządami powiatów i gmin, stwierdzając, że:
Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej, działań mających na celu:
1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5, który precyzuje termin opieki nad zabytkami:
Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:
1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;

5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.
Artykuł ten odnosi się także do Gminy, w przypadku gdy dysponuje tytułem własności, lub wieczystego użytkowania obiektu zabytkowego.

Art. 6 definiujący przedmiot ochrony;

Art. 7 definiujący formy ochrony;

Art. 16 ust. 1 oraz art. 17 odnoszący się do parku kulturowego, jako formy ochrony zabytków, którą może powołać wyłącznie gmina;

Art. 18, 19 i 20 odnoszący się do zapisów ochronnych i ustanawiania stref ochrony konserwatorskiej w dokumentach planistycznych, jako formy ochrony zabytków, którą może powołać gmina uchwalając dany dokument planistyczny, jako prawo miejscowe;

Art. 21 i 22 odnoszące się do gminnej ewidencji zabytków;

Art. 87 mówiący o gminnym programie opieki nad zabytkami

Ponadto w sytuacjach szczególnych dla Gminy istotne są zapisy:

Art. 32 ust. 2, a ust. 1, który mówi:
Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:
1. wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
2. zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
3. niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Ust. 2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.

Art. 33:
1. Kto przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1.

Art. 50 ust. 3 i 4 pkt 2. ust. 3
W przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia lub uszkodzenia, starosta**,** na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia. Przepisy o gospodarce nieruchomościami stosuje się odpowiednio. Ust. 4 pkt 2: Jeżeli nie jest możliwe usunięcie zagrożenia, o którym mowa w ust. 1 lub 3: zabytek nieruchomy może być na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków wywłaszczony przez starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy właściwej ze względu na miejsce położenia tego zabytku, w trybie i na zasadach przewidzianych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.

Art. 96 ust. 2 mówi: Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć, w drodze porozumienia, prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych, gminom i powiatom, a także związkom gmin i powiatów, położonym na terenie województwa.

Dopełnieniem ładu prawnego w tym zakresie są odniesienia do spraw ochrony zabytków w innych, szczegółowych ustawach. W tym w:

- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z pózn. zm.).

- art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z pózn. zm.) zostały określone zadania własne gminy: „*zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”*.

- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z pózn. zm.),

- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150),

- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880),
W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz.U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 z pózn. zm.),

- ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz.U. z 2001 Nr 13, poz. 123),

- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z pózn. zm.).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:
- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z pózn. zm.),
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539 z pózn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:
- ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z pózn. zm.).

II. - 2.
Akty wykonawcze i rozporządzenia związane z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

- Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 lutego 2004 w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 30, poz. 259)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 1 kwietnia 2004 w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. Nr 71, poz. 650)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 kwietnia 2004 w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. Nr 75, poz. 706)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 19 kwietnia 2004 w sprawie wywozu zabytków i przedmiotów o cechach zabytków za granicę (Dz. U. Nr 84, poz. 789)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 27 kwietnia 2004 w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz. U. Nr 102, poz. 1066)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 10 maja 2004 w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. Nr 124, poz. 1302)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 12 maja 2004 w sprawie odznaki „Za opieką nad zabytkami" (Dz. U. Nr 124, poz. 1304)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 14 maja 2004 w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 124, poz. 1305)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 czerwca 2004 w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych (Dz. U. Nr 150, poz. 1579)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 25 sierpnia 2004 w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 6 czerwca 2005 w sprawie udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 112, poz. 940).

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie udzielenia dotacji na badania archeologiczne *(Dz.U. 2010 nr 64 poz. 396)*.
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz. U. Nr 165, poz. 987)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem *(Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661)*.

III. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Gminny program opieki nad zabytkami powinien funkcjonować w powiązaniu z dokumentami programowymi ogólnopolskimi, wojewódzkimi i powiatowymi. Poniżej przedstawiono przegląd dokumentów szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego, w których problematyk ochrony zabytków znalazła szczegółowe odniesienie. Dokumenty te wyznaczają ramy programowe dla działań na szczeblu gminy.

III. - 1.
Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Do chwili obecnej (listopad 2011) nie nabrał mocy dokumentu obowiązującego **krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami**, który zgodnie z zapisem ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, powinien być sporządzony przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Finalnie dokument, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, powinien być przyjęty uchwałą Rady Ministrów. Kolejne redakcje programu znane w wersjach roboczych nie mogą być wystarczającą podstawą do charakteryzowania polityki państwa w zakresie ochrony zabytków. Rolę pomocnicza mogą spełniać dokumenty pt.: *Raport na temat funkcjonowania systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce po roku 1989* pod redakcją Jacka Purchli, przygotowany na Kongres Kultury Polskiej w 2009 roku oraz *Tezy do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami* zatwierdzone przez Ministra Kultury Waldemara Dąbrowskiego w 2004 roku.

W takich okolicznościach aktualna politykę państwa w tym zakresie sygnalizuje najpełniej obowiązujący i aktualny dokument pt. *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013*, przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004.

III.-2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020

Celem strategii jest wypełnienie zadań, jakie spoczywają na Ministrze Kultury – współdziałającego spójnie z innymi partnerami w realizacji celów i zadań kulturowych w Polsce, a także z innymi podmiotami. Po raz pierwszy realizowany jest wymóg tak istotnej współpracy w sferze kultury – i to w stosunkowo długim okresie, bo z perspektywą do 2013 r., czyli z uwzględnieniem kolejnego okresu programowania w Unii Europejskiej. W strategia zawarto m.in. **Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego" na lata 2004–2013.** Program przewiduje m.in. realizację następujących zadań:

Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności

do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.
Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków
Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne
Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego
Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego
Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granice.

W **Uzupełnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020,** opracowanej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zamieszczono:

Program operacyjny „Dziedzictwo kulturowe"
I. Cel programu: intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych. Program dotyczy również placówek emigracyjnych oraz zabytków polskich i z Polską związanych, znajdujących się poza granicami kraju.
Celami cząstkowymi programu są:
a) poprawa stanu zachowania zabytków;
b) zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego);
c) kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne;
d) zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
e) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
f) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

Priorytet 1 - Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych
Rodzaje kwalifikujących się zadań (projekty realizowane bez udziału środków eur**opejskich):**
a) rewitalizacja historycznych obszarów miejskich;
b) ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego wsi;
c) rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja, renowacja, modernizacja i adaptacja na cele inne niż kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z ich

otoczeniem, w tym zespołów fortyfikacyjnych oraz budowli obronnych, parków i ogrodów;
d) rewaloryzacja i konserwacja zabytków budownictwa drewnianego;
e) rewaloryzacja i konserwacja zabytków romańskich;
f) rewaloryzacja zabytkowych cmentarzy oraz renowacja, ochrona i zachowanie miejsc pamięci i martyrologii w kraju i za granicą;
g) prowadzenie badań archeologicznych; i zabezpieczanie zabytków archeologicznych;
h) konserwacja zabytków ruchomych (nie wchodzących w skład zasobów muzealnych), w tym w szczególności wystroju i historycznego wyposażenia kościołów w kraju i za granicą;
i) dokumentowanie zabytków (w tym badania naukowe i inwentaryzacja) w kraju i za granicą;
j) zabezpieczenie przed skutkami klęsk żywiołowych, zniszczeniem, kradzieżą i nielegalnym wywozem zagranicę zabytków ruchomych i nieruchomych;
k) ochrona zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego;
l) rewaloryzacja oraz prace remontowe i konserwatorskie w zabytkach polskich lub z Polską związanych, znajdujących się poza granicami kraju.

III. - 3.
Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

III-3-1.
Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013

Zagadnienia związane z ochroną dóbr kultury stanowią dla Województwa Małopolskiego istotny zakres działania z racji posiadanych zasobów i ich ogólnonarodowego znaczenia. Znalazło to odzwierciedlenie w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013, przyjętej uchwałą nr XLI/527/2006 z 30 stycznia 2006 przez Sejmik Województwa Małopolskiego. Dla relacji z gminnym programem opieki nad zabytkami szczególnie istotne są zagadnienia:

Obszar VII – Dziedzictwo i przestrzeń regionalna
Pozycja wyjściowa - Zachowanie dla przyszłych pokoleń świadectw rozwoju kultury oraz ochrona i wzbogacanie Środowiska Kulturowego stanowią – wraz z ochroną Środowiska Przyrodniczego i sensownym zagospodarowaniem przestrzeni – niezbędne elementy polityki trwałego rozwoju regionu. Nabiera to szczególnego znaczenia w przypadku województwa takiego jak Małopolska – bogatego w zasoby kulturowe i przyrodnicze, a jednocześnie silnie identyfikującego się ze swoim dziedzictwem. Małopolska jest regionem o wyjątkowych zasobach dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Walory te nie są jednak w pełni zabezpieczone ani wykorzystywane z powodu słabo rozwiniętej infrastruktury oraz niewystarczającej dbałości o dziedzictwo kulturowe. W województwie znajdują się unikatowe zabytki oraz zbiory, które są niezwykle cenne z punktu widzenia dorobku kulturalnego kraju. Wiele z nich pozostaje jednak poza szerszym odbiorem, co powoduje ogromne problemy w prawidłowym utrzymaniu, ochronie i ekspozycji. Kuratorom „zapomnianych miejsc" trudno jest zdobyć odpowiednie środki na prawidłową konserwację, nie wspominając o ich promocji. Dziedzictwo Małopolski to nie tylko zabytki, to także odmienna od reszty Polski kultura regionu – rzemiosło, zwyczaje, tradycje, folklor, kuchnia oraz niepowtarzalny krajobraz.
Strategia postępowania - Wysoka jakość środowiska kulturowego Małopolski winna stanowić – podobnie jak wysoka jakość środowiska przyrodniczego – przewagę konkurencyjną regionu, zarówno w sferze przemysłów czasu wolnego, jak i w sferze codziennych warunków życia mieszkańców. Województwo Małopolskie to również obszar historycznej wielokulturowości o wyraźnie wykształconej tożsamości regionalnej. Zasoby województwa są bardzo bogate, zarówno jeśli wziąć pod uwagę zabytkowe nieruchomości i ruchomości, jak i bogactwo unikatowego krajobrazu kulturowego i przyrodniczego. Dla ich ochrony konieczny będzie rozwój muzeów skansenowych oraz tworzenie parków kulturowych. Za najważniejsze uznaje się znaczące zwiększenie nakładów finansowych przeznaczanych na prace związane z konserwacją zabytków i rewitalizacją. Wieloletnie zaniechania w zakresie prac i dokumentów inwentaryzujących obecny stan zasobów oraz określających sposób ich utrzymania i poprawy, determinują konieczność pilnych działań zmierzających do odnowy i rewaloryzacji

najcenniejszych obiektów, miast i zasobów wiejskich. Nieodzownym uzupełnieniem projektów związanych z pracami dokumentacyjnymi i rewaloryzacyjnymi musi być programowy rozwój instytucji opieki nad zabytkami oraz podejmowanie działań edukacyjnych. Łączenie aktywnej ochrony oraz wzbudzanie zainteresowania, nie tylko ciekawymi obiektami, ale także historią i kulturą regionu oraz najbliższej okolicy, jest konieczne dla osiągnięcia zmiany w stanie dbałości o zasoby regionalnego dziedzictwa.

Kierunki polityki – założenia kluczowych programów realizacyjnych Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego

wskaźniki osiągnięć:

- wzrost liczby powołanych stref ochrony krajobrazu (parków kulturowych)
- wzrost liczby opracowanych programów rewitalizacji
- wzrost liczby obiektów wpisanych do rejestru zabytków

założenia programowe:

Celem działań na rzecz ochrony i kształtowania małopolskiego krajobrazu kulturowego jest zachowanie najcenniejszych walorów krajobrazu kulturowego w regionie oraz rewitalizacja obszarów problemowych i waloryzacja historycznych układów przestrzennych.

Wiodące działania mieścić się będą w następującym zakresie:

Rewaloryzacja i rewitalizacja układów urbanistycznych:

- podniesienie standardu przestrzeni publicznych,
- przeprowadzenie kompleksowych prac remontowo-konserwatorskich najcenniejszych zabytków w regionie,
- ożywianie centrów historycznych miast oraz rehabilitacja urbanistyczna starych miast,
- budowa centrów miast i miejscowości ukształtowanych wokół zakładów przemysłowych,
- sanacja zasobów mieszkalnych.

Odnowa zasobów wiejskich:

- odnowa regionalnej architektury,
- dbałość o mała architekturę i zieleń,
- zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa,
- ochrona najcenniejszych zabytków „in situ”,
- zachowanie i ochrona tradycyjnego zróżnicowania krajobrazu wiejskiego.

Integracja wartości historycznych i tradycji lokalnych:

- umacnianie tradycyjnych form działalności gospodarczej,
- identyfikacja wsi z produktami regionalnymi,
- wsparcie rozwoju turystyki opartej o ofertę agroturystyczną.

Formułowanie zasad ochrony i kształtowania strefy kulturowej:

- opracowywanie programów kompleksowej rewaloryzacji zespołów staromiejskich,
- wdrożenie programu ochrony zabytków architektury drewnianej,
- zapewnienie bezpieczeństwa obiektów zabytkowych,
- przeprowadzenie prac wynikających z systemu ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego,

- tworzenie ofert inwestycyjnych i pozyskiwanie użytkowników dla zabytkowych obiektów,
- rekompozycja urbanistyczna – porządkowanie przestrzeni,
- rozwój muzeów typu skansenowskiego,
- utrzymanie regionalnego zrównoważenia krajobrazu architektonicznego.

Opieka nad regionalnym dziedzictwem kulturowym

wskaźniki osiągnięć:

- wzrost liczby odwiedzających instytucje o charakterze muzealnym
- wzrost nakładów na prace konserwatorskie przy obiektach zabytkowych z budżetów samorządów

założenia programowe:

Celem działania jest podniesienie walorów zabytków i wykorzystanie ich dla rozwoju gospodarki regionu. Przewidywane działania obejmują aktywność na rzecz:

Rynkowego zorientowania regionalnego dziedzictwa kulturowego, poprzez:

- stosowanie zintegrowanej konserwacji w planach lokalnych,
- tworzenie ofert turystyczno-rekreacyjnych, uzdrowiskowych oraz kulturalnych.

Podnoszenia świadomości dziedzictwa kulturowego, poprzez:

- powstawanie, rozwijanie i rozpowszechnianie form ekspresji kulturowej,
- wzmocnienie edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego,
- nobilitację zabytkowych miejsc i ośrodków kultury,
- zwiększenie udziału mieszkańców i lokalnych organizacji pozarządowych w bezpośredniej opiece nad zabytkami i obsłudze ruchu zwiedzających.

Funkcjonalnego zarządzania dziedzictwem, obejmującego takie zagadnienia, jak:

- wzmacnianie instrumentów regulacji zagospodarowania przestrzennego,
- aktywizacja użytkowników – właścicieli zabytkowych obiektów do inwestycji we własne nieruchomości, oraz system wsparcia według zasady partnerstwa publiczno-prywatnego,
- prowadzenie aktywnego marketingu dziedzictwa kulturowego,
- zapewnienie możliwości kształcenia kadr zarządzających potencjałem dziedzictwa,
- zwiększenie roli partnerstwa organizacji pozarządowych dla skutecznego zarządzania i opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego,
- utworzenie regionalnej fundacji dziedzictwa kulturowego,
- kreacja regionalnej instytucji badań i dokumentacji zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego,
- stworzenie i zapewnienie powszechnego dostępu do elektronicznych baz informacji o zabytkach.

Podniesienia poziomu opieki nad zbiorami, poprzez:

- poprawę wskaźników społecznego odbioru oferty muzeów,
- unowocześnienie instytucji opieki nad zbiorami,
- kształtowanie wizerunku muzeów, w tym wykorzystanie środków informatycznych dla rozwoju muzeów,
- wykonywanie prac studialnych i projektowych, w tym systematyczne opracowywanie kompleksowych ofert inwestycyjnych,

- zwiększenie roli uczelni wyższych w działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

Rewitalizacja obszarów zdegradowanych
wskaźniki osiągnięć:
- powierzchnia zrewitalizowanych terenów (ożywionych społecznie i gospodarczo)

założenia programowe:
Najważniejsze działania wynikające z przygotowanych i zaakceptowanych społecznie programów rewitalizacji:
- adaptacja obiektów i terenów poprzemysłowych, powojskowych i pogórniczych do nowych funkcji gospodarczych, kulturowych lub rekreacyjnych,
- dostosowywanie zdegradowanych obszarów dla potrzeb nowych inwestycji,
- powstawanie i rozwój – inkubatorów przedsiębiorczości, parków przemysłowych, technologicznych, centrów zaawansowanych technologii,
- rekultywacja zdegradowanych terenów z przeznaczeniem na cele publiczne,
- tworzenie sieci współpracy instytucji użyteczności publicznej, mieszkańców, przedsiębiorców,
- poprawa infrastruktury komunikacyjnej,
- rozbudowa i unowocześnienie infrastruktury technicznej,
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej i kulturowej przy wykorzystaniu zabytkowych obiektów,
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej,
- przedsięwzięcia modernizacyjne w budownictwie mieszkaniowym,
- działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

III-3-2.
Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013 został przyjęty na mocy Uchwały Nr LII/843/10 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 8 listopada 2010 r. Program stanowi konsekwentną i zoptymalizowaną kontynuację Wojewódzkiego programu ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Małopolski przyjętego Uchwałą Nr XXXVII/469/05 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 3 października 2005 roku, określającego kierunki ochrony dziedzictwa kulturowego w regionie oraz stanowiącego płaszczyznę współdziałania instytucji zajmujących się ochroną dziedzictwa kulturowego w województwie małopolskim w zakresie poprawy stanu utrzymania i zarządzania zasobem regionalnego dziedzictwa kulturowego, ochrony i kształtowania krajobrazu kulturowego oraz promocji, edukacji i dokumentowania walorów dziedzictwa kulturowego. Jest to kluczowy dokument strategiczny w skali regionu, najpełniej wyrażający zarówno specyfikę kulturową Małopolski, jak i definiujący cele działań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

W części programowej autorzy opracowania eksponują siedem fundamentalnych zasad postępowania konserwatorskiego:

1. - zasadę *primum non nocere*,
2. - zasadę maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
3. - zasadę minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
4. - zasadę, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
5. - zasadę czytelności i odróżnialności ingerencji,
6. - zasadę odwracalności metod i materiałów,
7. - zasadę wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Istotną nowością programu, jest odwołanie się, a tym samym wprowadzenie do regionalnego obiegu prawnego, dokumentów doktrynalnych prawa międzynarodowego oraz Unii Europejskiej. Autorzy programu przywołują i zalecają do wdrożenia:

Kartę Wenecką z 1964 roku – Międzynarodową Kartę Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych, która stwierdza, że „*Brzemienne duchową spuścizną przeszłości, zabytkowe dzieła narodów pozostają w życiu współczesnym żywym świadectwem ich wiekowych tradycji. Ludzkość, z każdym dniem bardziej świadoma jednolitego charakteru wartości ogólnoludzkich, uważa je za dziedzictwo wspólne i uznaje swą solidarną odpowiedzialność za ich zachowanie wobec przyszłych pokoleń”* jednocześnie na łamach Karty odnotowano zasady współczesnej doktryny konserwatorskiej, uwzględniające problematykę autentyzmu obiektów, ich konserwacji, utrzymania, użytkowania oraz ekspozycji i udostępnienia.

Konwencję w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturalnego z 17 października 2003 roku.
W dokumencie podkreślono „*głęboko osadzoną współzależność między niematerialnym dziedzictwem kulturalnym a materialnym dziedzictwem kulturalnym i naturalnym*”. Według przyjętej definicji niematerialne dziedzictwo kulturalne oznacza zwyczaje, przedstawienia, przekazy, wiedzę i umiejętności, jak też instrumenty, przedmioty, wytwory człowieka i związane z nimi przestrzenie kulturalne, które wspólnoty, grupy, a w pewnych wypadkach także jednostki, uznają za część swojego dziedzictwa. Wskazano, że dziedzictwo niematerialne przejawia się m.in. w następujących dziedzinach: tradycjach i przekazach ustnych, włączając język, który jest nośnikiem tego dziedzictwa, sztukach scenicznych, zwyczajach społecznych, obrządkach i uroczystościach, wiedzy i zwyczajach dotyczących przyrody i wszechświata, umiejętnościach związanych z tradycyjnym rzemiosłem.

Europejską Konwencję o ochronie dziedzictwa archeologicznego sporządzoną w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 roku, której zapisy zwracają uwagę na fakt, że „(...) *europejskie dziedzictwo archeologiczne, stanowiące dowód pradawnej historii, jest poważnie zagrożone zniszczeniem z powodu wzrastającej liczby projektów zagospodarowania przestrzennego, zagrożeń naturalnych, nielegalnych lub nienaukowych*

wykopalisk i niewystarczającej świadomości publicznej (...)" oraz, że „(...) potrzeba ochrony dziedzictwa archeologicznego powinna znaleźć odzwierciedlenie w planach zagospodarowania przestrzennego oraz w kierunkach rozwoju kultury (...)".

Europejską Konwencję Krajobrazową sporządzoną we Florencji dnia 20 października 2000 roku. Za szczególnie ważne i aktualne uznano jej stwierdzenia i postanowienia:
„(...) *krajobraz jest ważną częścią jakości życia ludzi zamieszkujących (...): w obszarach miejskich i na wsi, na obszarach zdegradowanych, jak również w obszarach o wysokiej jakości, na obszarach uznawanych jako charakteryzujące się wyjątkowym pięknem, jak i w obszarach pospolitych (...)", „ (...) jakość i różnorodność krajobrazów europejskich stanowi wspólny zasób oraz ważna jest współpraca na rzecz ich ochrony, gospodarki i planowania (...)", „(...) krajobraz przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych oraz jest on podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, przyczyniając się do dobrobytu ludzi i konsolidacji europejskiej tożsamości (...)".*

Dokument ECCO (Europejskiego Zrzeszenia Krajowych Związków Konserwatorów-Restauratorów) przyjęty przez Komisję Europejską w Brukseli, zatwierdzony przez IV Generalne Zgromadzenie ENCoRE (Europejskiej Sieci Wyższego Szkolnictwa Konserwatorskiego) w Toruniu, 8-9 maja 2003 roku, opracowany jako dokument wspólny ECCO i ENCoRE, którego § 20 mówi:
„*Dziedzictwo kulturowe jest częścią definicji europejskiej tożsamości. Stanowi fundamentalny wyraz bogactwa i różnorodności europejskiej kultury. Ochrona dziedzictwa kulturowego, niezastąpionego świadectwa przeszłości, leży we wspólnym interesie Państw Członkowskich, które muszą zapewnić przekazanie tego dziedzictwa przyszłym pokoleniom. Dlatego opieka i konserwacja oraz wymogi użytkowania i umożliwienia dostępu do dziedzictwa kulturowego zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym leży w publicznym interesie*".

Ponadto zwrócono uwagę na zagrożenia utraty dziedzictwa cyfrowego oraz potrzebę zagwarantowania jego trwałej dostępności oraz zachowania dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń. W związku z powyższym wprowadzono zapisy odwołujące się do postanowień i zaleceń:

Karty w sprawie zachowania dziedzictwa cyfrowego Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury, przyjętej na 32. sesji Konferencji Generalnej UNESCO w dn. 15 października 2003 roku.
W niniejszym dokumencie ustalono, że:
„(...) *Dziedzictwo cyfrowe tworzą unikalne zasoby ludzkiej wiedzy i formy wyrazu. Obejmuje ono zasoby o charakterze kulturowym, edukacyjnym, naukowym (...) tworzone w postaci cyfrowej lub na tę postać konwertowane z dostępnych źródeł analogowych. W przypadku zasobów wytworzonych cyfrowo nie występują one w postaci innej niż obiekt cyfrowy", „(...) dziedzictwo cyfrowe jest zagrożone utratą i jego zachowanie dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń jest naglącą sprawą o znaczeniu światowym*".

Komunikatu Komisji Wspólnot Europejskich w sprawie digitalizacji i udostępnienia w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych z dnia 24 sierpnia 2006 roku – „(...) *udostępnienie w Internecie materiałów pochodzących z różnych kultur i obszarów językowych ułatwi obywatelom docenienie własnego dziedzictwa kulturowego, a także dorobku innych krajów europejskich. Zalecane działania przyczynią się do prezentacji bogatego i różnorodnego europejskiego dziedzictwa kulturowego w Internecie oraz do ochrony dóbr kultury przed bezpowrotną utratą (...)”.*

W części operacyjnej zapisy programu zakładają stworzenie i wdrożenie mechanizmów włączających dziedzictwo kulturowe w obieg gospodarczy, przy jednoczesnym zachowaniu priorytetu zabytku. Zmiany w podejściu do ochrony dziedzictwa kulturowego dotyczą: wypracowania nowego sposobu zarządzania dziedzictwem, przemiany świadomości społeczeństwa w kwestii kulturowego i ekonomicznego znaczenia szeroko pojętej przestrzeni kulturowej i umiejętnego jej wykorzystania oraz utworzenia i upowszechnienia nowego modelu „użytkowania zabytków”, łączącego ochronę zabytków, poszukiwanie nowych form opieki nad zabytkami oraz tworzenie sprzyjających warunków, szczególnie dla rozwoju sektora kultury, turystyki i edukacji.

Nowy akt prawa miejscowego wskazuje cele, priorytety i kierunki działań określone w wyniku przeprowadzonej analizy zasobu dziedzictwa kulturowego w regionie. Decydujący wpływ na wybór priorytetów, określenie strategii i planowania miała ocena stanu zachowania poszczególnych rodzajów zabytków i krajobrazu kulturowego, analiza zagrożeń oraz występujących tendencji i problemów w zakresie szeroko pojętej ochrony przestrzeni kulturowej.

Z uwagi na długi okres planowania (2010-2013) nowym zapisom programowym nadano szeroki zakres, uwzględniający dużą dynamikę zmian w dziedzinie ochrony przestrzeni kulturowej i dziedzinach synergicznych. Uwzględniono złożoność problematyki oraz różnorodność i mnogość zagadnień dotyczących dziedzictwa kulturowego. Z uwagi na specyfikę obszarów problemowych oraz strategiczne podejście, program obejmuje swoim zasięgiem zarówno opiekę nad zabytkami – w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – położonymi na obszarze obecnego województwa małopolskiego, jak i politykę w dziedzinie ochrony przestrzeni kulturowej. *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013* wyznacza **2 cele strategiczne**:

1. ochronę regionalnej przestrzeni kulturowej

2. zarządzanie regionalną przestrzenią kulturową.

W ramach niniejszych celów określono 5 priorytetów oraz 13 kierunków działań i 64 działania, które mają służyć realizacji wytycznych i założeń programu.

W celu ochrony dziedzictwa kulturowego, wojewódzki program przyjął nowe podejście do ochrony regionalnej przestrzeni kulturowej – pojmowanej szeroko w kontek-

ście krajobrazowym, przyrodniczym, przestrzennym, związanym z kulturą materialną jak i niematerialną oraz istniejącymi lub potencjalnymi możliwościami kreowania funkcji kulturotwórczych. *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013* postuluje:

- zasadę prowadzenia działań służących zachowaniu autentyzmu obiektów i obszarów zabytkowych oraz uznania pojęcia autentyzmu za naczelną wartość dziedzictwa kulturowego,
- kompleksowość opieki nad dziedzictwem kulturowym, w rezultacie której prowadzone będą działania mające na celu powstrzymanie niekorzystnych i niekontrolowanych przemian przestrzeni kulturowej,
- zapewnienie możliwie najskuteczniejszej ochrony dziedzictwa kulturowego – zarówno tego najcenniejszego, jak i tych wszystkich jego aspektów, które w powszechnym odbiorze nie są jeszcze postrzegane jako wspólne dziedzictwo kulturowe podlegające ochronie i opiece,
- wdrożenie mechanizmów wsparcia i aktywizacji użytkowników wartościowych obiektów – zarówno zabytków, jak i dóbr kultury współczesnej – do inwestowania we własne nieruchomości oraz podjęcia zagospodarowania tych, które niszczeją,
- upowszechnienie tzw. dynamicznego ujęcia traktującego dziedzictwo kulturowe jako kapitał intelektualny i emocjonalny generujący różnorodne możliwości rozwoju i stymulujący kreatywność społeczną.

Wspierając realizację działań wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami wyznaczono konkretne zadania programowe o randze ponadlokalnej wynikające z przyjętych priorytetów i określone w oparciu o wytyczne dokumentów planistycznych i rekomendacje służb ochrony zabytków, w szczególności dotyczące:

1. zabytków zagrożonych, wymagających prac ratunkowych;

2. zabytków o znaczeniu regionalnym posiadających duże znaczenie artystyczne i historyczne, będących wybitnymi przykładami sztuki lub architektury lub zachowanych w niezmienionym kształcie krajobrazu kulturowego;

3. obszarów zaproponowanych do objęcia ochroną prawną w postaci parków kulturowych i wpisania do rejestru zabytków lub uznania za Pomniki Historii;

4. zasobów dóbr kultury współczesnej zidentyfikowanych w województwie małopolskim.

W programie wojewódzkim nie ma bezpośrednich odwołań do Gminy Zator, po za jednym miejscem, gdzie w kategorii: *Obiekty o znaczeniu regionalnym – zabytki o dużym znaczeniu artystycznym i historycznym, będące wybitnymi przykładami sztuki lub architektury, lub zachowanego w niezmienionym kształcie krajobrazu kulturowego*, wymieniane są:

Zator - Zamek (rezydencja) i Zator - Kościół pw. św. św. Wojciecha i Jerzego.

Jednak ze względu na aktualność oraz holistyczne ujęcie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego w regionie program ochrony zabytków dla województwa małopolskiego jest kluczowym dokumentem strategicznym, z którym programy powiatowe i gminne powinny bezwzględnie być skorelowane.

III-3-3.
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego

Sejmik Województwa Małopolskiego 22.12.2003, Uchwałą Nr XV/174/03 przyjął Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego. Jednym z celów strategicznych Planu jest kształtowanie krajobrazu kulturowego poprzez:

- **Stworzenie systemu ochrony krajobrazu kulturowego**;
- Zapobieganie rozproszeniu osadnictwa;
- **Ochrona dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich;**
- **Ochrona tradycyjnych form gospodarowania, szczególnie na terenach górskich;**
- **Ochrona zabytków i rewitalizacja starej zabudowy**;
- Humanizacja blokowisk.

III–3-4
Strategia Rozwoju Powiatu Oświęcimskiego na lata 2007-2013

Strategia skupia się na problematyce rozwoju gospodarczego, dostrzegając wyjątkowość obszaru powiatu w zakresie zasobów środowiska naturalnego.

Przyrodniczą atrakcją powiatu jest słynny "Żabi Kraj" znajdujący się w okolicach Zatora. Trasy spacerowe nad Skawą wzdłuż zielonych zarośli wiklinowych i stawów z kępami tataraku i sitowia oraz licznymi siedliskami ptactwa wodnego są ulubionym miejscem spacerów oraz obserwacji ornitologicznych.
Miłośnicy spędzania czasu z wędką mają ku temu jak najlepsze warunki o każdej porze roku w słynnej „Dolinie Karpia" na terenie Zatora, Przeciszowa i Spytkowic.
Ekoturystyka zorientowana jest na poznawanie osobliwości natury, przyrody i tradycji regionu.

W obrębie rzeki Skawy znajduje się także Dolina Dolnej Skawy – ostoja ptaków o znaczeniu europejskim. Obszar ten obejmuje największe kompleksy stawów na Ziemi Oświęcimsko – Zatorskiej. Stawy te położone są ze wszystkich stron Zatora i obejmują około 1 500 ha powierzchni. Prowadzona tu jest intensywna hodowla ryb, ale wiele zbiorników jest mocno zarośniętych roślinnością wodną. Występuje tutaj co najmniej 17 gatunków ptaków dla których wyznacza się ostoje sieci Natura 2000, 7 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt.

Ziemia Oświęcimsko – Zatorska to obszar niezwykły pod względem wartości przyrodniczych. Niezwykłość ta wynika zarówno z dużej koncentracji bardzo rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt, a także z faktu, że przetrwanie wielu z nich zwią-

zane jest z gospodarczą działalnością człowieka. Najcenniejsze przyrodniczo tereny to przede wszystkim kompleks stawów hodowlanych będący ostoją wymierających w Polsce roślin i ptaków.

Władze kilku gmin Powiatu Oświęcimskiego i Wadowickiego postanowiły połączyć swoje siły i promować wspólnie ten piękny zakątek kraju. W związku z powyższym powstał projekt Dolina Karpia. Program obejmuje obszar historycznego ośrodka hodowli karpia już w średniowieczu. Stawy hodowlane zajmują obszar setek hektarów rozciągając się w dolinie Wisły, Skawy i Wieprzówki.

Eksponowane, jako wartość i osobliwość regionu są stawy zatorskie, w których nie widzi się jednak zanadto dziedzictwa kultury. Wprawdzie pojawia się stwierdzenie: *Powiat Oświęcimski to zagłębie ryb słodkowodnych, głównie karpia.* ***Tutejsze tradycje hodowli sięgają XIII w. Przez wiele lat karpie z Zatora sprowadzali na swoje stoły polscy królowie - stąd zachowana do dzisiaj nazwa gatunku ryby: karp królewski****. Istnienie stawów hodowlanych stwarza obecnie doskonałą możliwość rozwinięcia branży przetwórstwa rybnego na tym terenie.*

Jednak walory zabytkowe terenu nie są eksponowane w analizach całej Strategii. Wśród obiektów wyróżniających się wspomina się zamek i kościół farny w Zatorze oraz kościół i zespół dworski w Graboszycach.

Natomiast wśród wytycznych strategicznych zabytki znajdują bardziej eksponowane miejsce.

Sformułowano sześć priorytetów i celów rozwoju Powiatu Oświęcimskiego:

I rozwój potencjału gospodarczego
II edukacja, kultura i sport
III rozwój społeczny
IV ochrona środowiska i infrastruktura techniczna
V promocja powiatu
VI integracja powiatu

W dwóch kwestie ochrony zabytków znalazły znaczące miejsce.

ROZWÓJ POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO
Obejmuje działania związane z rozwojem gospodarczym i ekonomicznym powiatu, wspieraniem dużej i małej przedsiębiorczości zarówno o znaczeniu lokalnym, krajowym jak i międzynarodowym oraz rozwojem rolnictwa. Nieodzownym czynnikiem współczesnego społeczeństwa jest dostęp do nowoczesnego układu komunikacyjnego oraz współpraca regionalna. **Wartością dodatkową jest rozwinięcie usług turystycznych w oparciu o zabytki historyczne Powiatu Oświęcimskiego.**

EDUKACJA, KULTURA I SPORT

Całokształt działań zmierzających do stworzenia nowoczesnej oferty edukacyjnej będącej wizytówką postępu cywilizacyjnego powiatu jak i **pielęgnacja i promocji dziedzictwa kulturowego i historycznego regionu.**

Priorytetowe cele Powiatu służą urzeczywistnieniu Misji Powiatu przede wszystkim przez:

- Wykorzystanie potencjału gospodarczego powiatu,
- Poszerzenie portfela edukacyjnego celem wzrostu wykształcenia mieszkańców powiatu oraz zwiększenie ich szansy na rynku pracy,
- Wykorzystanie położenia geograficznego Powiatu Oświęcimskiego oraz **walorów turystycznych, przyrodniczych i historycznych,**
- **Rozwój w zgodzie z ochroną lokalnych walorów środowiskowych**,
- Niwelowanie rozbieżności społecznych.
- **Zasadę ochrony wartości przyrody i kultury jako środowiska życia mieszkańców.**

Z powyższego zakresu wynikają działania:

- rewitalizacja zabytków historycznych w powiecie do celów turystycznych i reprezentacyjnych
- utworzenie programu rewitalizacji zabytków.

III-4
KONKLUZJA
w kontekście uwarunkowań zewnętrznych ochrony dziedzictwa kulturowego

W skali kraju, województwa i powiatu funkcjonuje szereg dokumentów strategicznych, programowych i planistycznych w których problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego, czyli zabytków i krajobrazu kulturowego odgrywa zauważalną rolę. Dokumenty krajowe i częściowo wojewódzkie wyznaczają ogólne ramy i kierunki działań. Wyjątek stanowi tu Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013. Jest to dokument wyróżniający się aktualnością i związkiem z praktyką ochrony dziedzictwa kulturowego w regionie. Stanowi on bezpośrednie odniesienie formalne i ideowe dla programu opieki nad zabytkami Gminy Zator na lata 2012 – 2015. Jednak i ten dokument nie dostrzega konkretnych problemów związanych z zabytkami, czy krajobrazem Gminy. W partii szczegółowej wskazuje jedynie ponadregionalne znaczenie zatorskich zabytków – kościoła i zamku.

Dokumenty szczebla powiatowego z natury rzeczy odnoszą się dokładniej do problematyki dotykającej bezpośrednio Gminę Zator. Zauważyć wypada jednak, że są zdominowane problematyką powiatowej metropolii, Oświęcimia. W zakresie potrzeb ochrony zabytków i opieki nad zabytkami Gminy Zator wyznaczają również formalne ramy dla szczegółowych rozwiązań. Z dokumentów wynika jednoznacznie ponad lokalne znaczenie kompleksu Stawów Zatorskich i rola projektu „Dolina Karpia" w koncepcji aktywizacji turystycznej powiatu. Charakterystycznym elementem spojrzenia na ów obszar jest lokowanie problematyki ochrony i eksploatacji Stawów Zatorskich w kontekście ochrony zasobów środowiska naturalnego oraz w kategoriach atrakcji turystyczno – rekreacyjnej. Wartość historyczna obszaru jawi się jako pozostająca w tle wartości środowiskowych. Natomiast wartość zabytkowa nie jest w ogóle podnoszona.

Program opieki nad zabytkami Gminy Zator na lata 2012 – 2015 powstaje w oparciu o wytyczne kierunkowe dokumentów wyższego rzędu wpisując się w funkcjonujące w regionie strategie i priorytety ochrony. Jednocześnie może być sygnałem, do zweryfikowania owych dokumentów, w kolejnych okresach redakcyjnych, w drodze uwzględnienia i wyeksponowania specyfiki niewątpliwych ponadregionalnych wartości dziedzictwa kulturowego Gminy Zator. Można bowiem stwierdzić, iż w obecnie obowiązujących dokumentach strategicznych szczebli wyższych te walory nie są odnotowane w wystarczającym stopniu.

IV. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami programowymi gminy

Gmina Zator ma aktualny i rozbudowany system dokumentów strategicznych i programowych. Współtworzą go Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowa**nia przestrzennego Miasta i Gminy Zator, Strategia Gminy Zator, Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Zator, Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zator, Lokalny program rewitalizacji dla Miasta Zatora na lata 2007 – 2013 oraz programy odnowy wsi dla poszczególnych sołectw Gminy (miasto Zator, sołectwa Graboszyce i Palczowice). Dokumenty te uzupełniają się w różnych obszarach i konsekwentnie uwzględniają zasady polityki ochronnej w stosunku do dóbr kultury i środowiska przyrodniczego. Program opieki nad zabytkami, jako dokument wynikający z zapisów ustawowych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, ma za zadanie zebrać, scalić i finalnie ukierunkować działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego Gminy.**

IV.-1.
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Zator

Jest to dokument planistyczny określający zasadnicze ramy rozwoju i polityki przestrzennej Gminy. Zagadnienia ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego odgrywają w nim wiodącą rolę. Podstawa analizy jest tekst ujednolicony uwzględniający zmiany wprowadzone uchwałą nr XLVI/265/09 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 24 września 2009 r.

Studium wprowadza ustalenia odnoszące się do stref i obszarów specjalnych, wyróżniając:
1) strefy ochrony wartości kulturowych - **K**,
2) obszary objęte ochroną wartości przyrodniczych - **ZN**,
3) pomniki przyrody – **OP,**
4) obiekty i zespoły objęte ochroną konserwatorską - **OK**.

Jako cel strategiczny rozwoju Gminy przyjmuje się:
*Zagospodarowanie obszaru umożliwiające wzrost gospodarczy gminy i wysoki standard zamieszkania, przy zachowaniu zasady nadrzędności interesu publicznego (gminnego) nad interesem prywatnym**, z uwzględnieniem ochrony istniejących cennych zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego*.

Dla osiągnięcia celów planuje się działania wyrażające się w ochronie wartości środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu oraz kształtowanie ładu przestrzennego jako podstaw prawidłowego i efektywnego rozwoju wszystkich zakresów działalności.
Polegają one na:
- ochronie przyrodniczych wartości środowiska, w tym korytarzy ekologicznych zapewniających ciągłość systemu przyrodniczego, w szczególności terenów dolin Wisły, Skawy i Wieprzówki oraz ekosystemów wodnych;

- ochronie kulturowych wartości środowiska, przy jednoczesnym dążeniu do pełnej integracji historycznych i współczesnych struktur architektonicznych i urbanistycznych, obejmującej:

a) konserwowanie i rewaloryzowanie historycznych układów przestrzennych i ich elementów o wartościach kulturowych, zwłaszcza zabytkowych, przy dostosowywaniu - w drodze adaptacji i modernizacji - do współczesnych potrzeb i standardów oraz preferowaniu ochrony *in situ,*

a) ochronę ekspozycji szczególnie wartościowych obiektów, polegającą na zachowaniu bądź przywróceniu widoku na dany obiekt lub zespół, w drodze odpowiedniego kształtowania jego przedpola, tła i kulis,

b) poprawianie form architektonicznych obiektów dysharmonijnych w stosunku do otoczenia,

c) dążenie do integracji historycznych i współczesnych struktur architektonicznych i urbanistycznych; nawiązywanie, w nowych obiektach, do charakteru zabudowy tradycyjnej, głównie w zakresie gabarytów i form zabudowy,

- utrzymaniu dotychczas zachowanych walorów krajobrazu naturalnego i kulturowego, w drodze:

a) ochrony istniejących lasów i zadrzewień,

b) zachowania obiektów będących głównymi, wartościowymi elementami struktury danego zespołu,

c) korygowania wystroju lub detalu obiektów dysharmonijnych w krajobrazie lub osłanianie ich zielenią,

- wprowadzaniu nowych elementów kompozycyjnych wiążących w całość strukturę architektoniczno krajobrazową poszczególnych zespołów zabudowy (nowe obiekty, mała architektura, zieleń).

Dla historycznej struktury przestrzennej starego miasta w Zatorze ustala się odrębnie następujące zasady zagospodarowania przestrzennego:

1) ochrona historycznej struktury przestrzennej starego miasta wraz z istniejącymi obiektami zabytkowymi i innymi, stanowiącymi dobra kultury oraz ochrona istniejących zespołów zieleni, w tym zadrzewień z uwzględnieniem wymagań odnoszących się do stref specjalnych, a w szczególności:

a) konserwowanie i rewaloryzowanie historycznego układu przestrzennego i jego elementów,

b) ochrona poszczególnych obiektów obejmująca przeprowadzanie remontów modernizacyjnych, z ewentualnymi zmianami funkcji tych obiektów, przy preferencjach wykorzystania ich zgodnie z dominującą funkcją obszaru UM oraz z

dostosowaniem standardów użytkowych i wyposażenia tych obiektów do współczesnych potrzeb,

3) korygowanie, przy remontach modernizacyjnych - formy architektonicznej obiektów trwałych, dysharmonijnych w stosunku do otoczenia, poprawa ich detalu i kolorystyki, bądź - w miarę możliwości - eliminowanie tych obiektów,

4) eliminowanie (prowadzące do odzyskiwania wolnych terenów i obiektów):
   a) zagospodarowania terenu kolidującego z funkcją obszaru, bądź z wymaganiami ochrony konserwatorskiej,
   b) zabudowy, która utraciła wartość techniczną bądź użytkową, a nie przedstawia wartości zabytkowej,
   c) obiektów tymczasowych, zwłaszcza dysharmonijnych w stosunku do otoczenia bądź blokujących tereny cenne z punktu widzenia możliwości ich wykorzystania na cele usługowe bądź inne, zgodne z funkcją strefy,
   d) w obiektach istniejących, funkcji kolidujących z funkcją obszaru bądź wymaganiami ochrony konserwatorskiej i adaptowanie tych obiektów na cele z nimi niesprzeczne,

5) eliminowanie istniejącej zabudowy nie mającej wartości kulturowych i użytkowych, w celu odsłaniania szczególnie wartościowych widoków, w tym panoram i widoków na obiekty o wysokich wartościach kulturowych,

6) wprowadzanie na wolnych terenach nowej zabudowy, z zachowaniem następujących zasad standardów:
   a) preferencji dla urządzeń usługowych o charakterze ponadpodstawowym centrotwórczym, ze szczególnymi preferencjami dla możliwie najkorzystniejszego sytuowania usług z zakresu kultury,
   b) dostosowywania nowych obiektów do historycznego układu przestrzennego w zakresie ich sytuowania, skali (gabarytów), form architektonicznych oraz pełnionych funkcji,

7) wprowadzanie i utrzymywanie zieleni publicznej, z odpowiednim kształtowaniem zieleni w otoczeniu obiektów o wysokich wartościach kulturowych, w celu wyeksponowania tych obiektów oraz utrzymanie i wprowadzanie zieleni w otoczeniu zabudowy, z udziałem zadrzewień i zakrzewień,

W odrębnym rozdziale zdefiniowano zasady zagospodarowania przestrzennego w obrębie obszarów i stref specjalnych wytyczonych w związanych z ochroną wartości przyrodniczych i kulturowych

§ 27 Studium stanowi:

1. Na rysunku studium symbolami graficznymi i literowymi oznaczono obiekty i obszary objęte prawną ochroną wartości przyrodniczych, w tym:

1) park przypałacowy w Zatorze (pomnik przyrody) - OP1,

2) park dworski w Graboszycach (pomnik przyrody) - OP2,

3) park dworski w Rudzach (pomnik przyrody) - OP3,

4) drzewa przy kościele w Graboszycach (pomnik przyrody)- OP4,
5) obszar wzdłuż drogi z Zatora do Oświęcimia, z aleja lipową stanowiącą pomnik przyrody - ZN1,
6) obszar doliny Wisły - ZN2.

2. S
zczególne zasady użytkowania i gospodarowania w stosunku do obiektów i terenów, o których mowa w ust. 1, są ustalane w aktach powołania danego obszaru chronionego, stosownie do obowiązujących przepisów dotyczących ochrony przyrodniczych wartości środowiska .

3. Na rysunku studium symbolem ZN3 oznaczono obszary stawów rybnych z ich bezpośrednim otoczeniem - proponowane do objęcia ochroną.

§ 28 Studium stanowi:

1. Na rysunku studium symbolami graficznymi i literowymi oznaczono następujące obszary (obiekty i zespoły) wpisane do rejestru zabytków, objęte prawną ochroną wartości kulturowych (ochroną konserwatorską), ujęte w odpowiednim zestawieniu w aneksie nr 1 do niniejszego tekstu, w tym:
1) kościół parafialny w Zatorze - OK1,
2) pałac późnogotycki z otoczeniem - OK2,
3) układ urbanistyczny miasta Zatora z zespołami zabudowy, ciągami komunikacyjnymi, zielenią miejską i stawami - OK3,
4) grodzisko wczesnośredniowieczne w Zatorze - OK4,
5) kościół w Graboszycach - OK5,
6) zespół dworsko parkowy w Graboszycach - OK6,
7) grodzisko wczesnośredniowieczne w Grodzisku - OK7,
8) dwór i park w Rudzach - OK8,
9) osada średniowieczna w Trzebieńczycach -OK9,
10) kościół w Palczowicach - OK10,

2. Ustala się następujące zasady zagospodarowania przestrzennego obszarów (obiektów i zespołów), o których mowa w ust. 1:
1) ochrona historycznej struktury przestrzennej obiektów i zespołów zabytkowych wraz z zielenią towarzyszącą, obejmująca ich konserwowanie i rewaloryzowanie, w tym przeprowadzanie remontów modernizacyjnych, z dostosowaniem standardów użytkowych oraz wyposażenia tych obiektów do współczesnych potrzeb,
2) w przypadkach pełnienia funkcji powodujących degradację zabytkowych obiektów i zespołów - zmiana sposobu ich wykorzystania,
3) w przypadku zabytków archeologicznych (grodziska, osada średniowieczna) - ochrona terenu przed zabudową, w przypadku innych obiektów ochrona ich ekspozycji w krajobrazie,

4) stosownie do obowiązujących przepisów, wszelkie działania odnoszące się do obszarów OK podlegają uzgodnieniu przez właściwe organy ds. ochrony zabytków.

3. Wskazuje się do ochrony obiekty ujęte w ewidencji zabytków oraz stanowiska archeologiczne (nie wpisane do rejestru zabytków), ujęte w odpowiednich zestawieniach zawartych w aneksie nr 1 do niniejszego tekstu.

§ 29 Studium stanowi:

1. W **specjalnych strefach polityki przestrzennej** objętych ochroną konserwatorską, obowiązują następujące zasady ochrony:

1) **w strefie „K1" - ścisłej ochrony konserwatorskiej,** wpisanej do rejestru zabytków jako zabytkowy układ urbanistyczny, charakteryzującej się wysokim stopniem nasycenia substancją historyczną i stosunkowo niewielkim stopniem jej przekształcenia, działania - podporządkowane konserwacji, rewaloryzacji i ekspozycji wartości zabytkowych, o charakterze kompleksowej, głębokiej ingerencji w strukturę obszaru i uzgadniane z organem właściwym ds. ochrony zabytków - powinny polegać na:
   a) konserwowaniu i rewaloryzowaniu historycznych układów przestrzennych i ich elementów o wartościach kulturowych, zwłaszcza zabytkowych, ze zmianą sposobu użytkowania niektórych obiektów,
   b) eliminowaniu obiektów dysharmonijnych w stosunku do otoczenia lub poprawianiu ich form architektonicznych przy remontach i pracach modernizacyjnych,
   c) dostosowywaniu nowych obiektów do historycznego układu przestrzennego, w zakresie ich sytuowania, skali (gabarytów), form architektonicznych oraz pełnionych funkcji,
2) **w strefie „K2" - ochrony pośredniej**, wpisanej obecnie do rejestru zabytków, a przewidzianej do objęcia ochroną wyłącznie na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, charakteryzującej się wysokim stopniem nasycenia substancją historyczną przy znacznym stopniu jej przekształcenia - należy prowadzić działania o mniej zdecydowanym i kompleksowym charakterze, polegające na:
   a) utrzymywaniu charakteru historycznych układów przestrzennych i ich elementów o wartościach kulturowych, w tym zabytkowych,
   b) poprawianiu form architektonicznych obiektów dysharmonijnych w stosunku do otoczenia, zwłaszcza w bezpośrednim otoczeniu obiektów zabytkowych, przy remontach i pracach modernizacyjnych,
   c) dostosowywaniu nowych obiektów do historycznego układu przestrzennego, w zakresie ich sytuowania, skali (gabarytów), form architektonicznych oraz pełnionych funkcji,
3) **w strefie „K3" - ochrony ekspozycji wybranych obiektów i zespołów**, obejmowanej ochroną przez gminę - działania powinny polegać na zachowaniu bądź przywróceniu widoku na dany obiekt lub zespół, w drodze odpowiedniego kształtowania jego przedpola, tła i kulis.

Tak zarysowane ramy ochrony tworzą spójny i skuteczny system polityki przestrzennej uwzględniający zasób zabytków i wartości krajobrazowych oraz szczególne potrzeby ich ochrony. Zapisane w omawianym dokumencie zasady ochrony znalazły odzwierciedlenie w późniejszych planach zagospodarowania przestrzennego Gminy Zator.

Dopełnieniem ustaleń Studium jest wykaz obiektów chronionych odnotowany w Aneksie 1 do Studium.
Wykaz obiektów ewidencyjnych powstał w oparciu o ewidencję fiszkową (karty adresowe obiektów) przechowywaną w Urzędzie Konserwatorskim. Już w chwili tworzenia Studium nie wszystkie informacje były aktualne. Obecnie jest to wykaz w części rozmijający się ze stanem faktycznym w terenie.

Aneks nr 1
do tekstu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Zator

Spis obiektów objętych ochroną konserwatorską
obiekty wpisane do rejestru zabytków:

Lp.	Nr rejestru	Obiekt
1	A - 162	kościół parafialny p.w. św. Wojciecha i Jerzego w Zatorze
2	A - 397	pałac późnogotycki z otoczeniem (park tarasowy, oficyna, brama z fragmentem muru obwodowego) w Zatorze
3	A - 482	układ urbanistyczny miasta Zatora z XIV-XV w., z zespołami zabudowy z XIX w., historycznie wykształconymi ciągami komunikacyjnymi i zielenią miejską, a także ze stawami i ciągami wodnymi z XVIII i XIX w.
4	A - 687/93	grodzisko wczesnośredniowieczne (stanowisko archeologiczne nr 21) w Zatorze
5	A - 282	kościół p.w. św. Andrzeja z otoczeniem i drzewostanem, w Graboszycach
6	A - 501	zespół dworsko parkowy w Graboszycach
7	A - 583/88 A - 729/98	grodzisko wczesnośredniowieczne (stanowisko archeologiczne nr 33) w Grodzisku
8	A - 396	dwór i park w Rudzach
9	A - 674/91	osada średniowieczna (stanowisko archeologiczne nr 34) w Trzebieńczycach
10	A - 113	kościół p.w. św. Jakuba Młodszego w Palczowicach

Obiekty wpisane do ewidencji zabytków:

Zator:

lp.	obiekt
1	budynek kościelno - klasztorny - 1 poł. XX w.
2	figura św. Jana Nepomucena XIX w., ul. Piastowska
3	młyn wodny (Głownia)
4	dom drewn. 2 poł. XIX w., ul. Cicha
5	dom drewn. 1 poł. XX w., ul. Kongresowa
6-8	3 domy mur. 1 poł. XX w., ul. Kongresowa
9	figura św. Rocha, pocz. XX w., ul. Kościuszki
10	plebania 1 poł. XX w., pl. Kościuszki
11-14	4 domy mur. XIX/XX w., ul. Kościuszki
15	dom drewn. XIX w. ul. Kościuszki
16 - 26	11 domów mur. XIX/XX w. I pocz, XX w., ul. Krakowska
27	dom drewn. XX w., ul. Krakowska
28	dom mur. 1 poł. XX w., ul. Krakowska
29	dom mur. 1 poł. XX w., ul. Młyńska
30	dom drewn. 2 poł. XIX w., ul. Młyńska
31	dom mur. 1 poł. XX w., ul. Ogrodowa
32	dom drewn. 2 poł. XIX w., ul. Ogrodowa
33 - 35	3 domy mur. 1 poł. XX w., ul. Oświęcimska
36	dom drewn. 2 poł. XIX w., ul. Oświęcimska
37	dom mur. 1 poł. XX w., ul. Oświęcimska
38	dom drewn. 2 poł. XIX w., ul. Oświęcimska
39 - 40	2 domy drewn. 1 pol. XX w., ul. Piastowska
41	dom, dawna kaplica, pocz. XX w. ul. Piastowska
42	dom mur. 1 pol. XX w., ul. Piastowska
43	dom mur. 1 pol. XX w., pl. Wolności.
44 - 47	4 domy drewn. XIX w. pl. Wolności
48 - 56	3 domów mur. XIX i XX w., ul. Różana
57 - 69	13 domów mur. XIX w., Rynek
70 - 71	2 domy drewn. 1 poł. XX w., ul. gen. Sikorskiego
72 - 73	2 domy drewn., XIX i 1 poł. XX w., ul. Spadzista
74 - 79	6 domów mur. XX w., ul. Stroma
80	dom drewn., 2 poł. XIX w., ul. Stroma
81	dom (dawna łaźnia żydowska) 1 poł. XX w., ul. Stroma
82	dom drewn. 1 poł. XX w., ul. 26 stycznia
83	dom mur. 2 poł. XIX w., ul. Szkolna
84 - 85	2 domy drewn. 2 pol. XIX w., ul. Szkolna
86	obora mur. 1 poł. XX w., ul. Szkolna
87 - 91	5 domów mur. 2 poł. XIX w. i 1 poł. XX w., ul. Wadowicka
92 - 94	3 domy drewn. 2 poł. XIX w. i 1 poł. XX w., ul. Wadowicka
95	dom mur. 1 poł. XX w., ul. Wadowicka
96	willa mur. 1 poł. XX w., ul. Wadowicka

97	dom drewn. 1 poł. XX w. ul. Wadowicka
98 - 100	3 domy mur. 1 poł. XX w., ul. Wadowicka
101 - 102	2 domy drewn. 1 poł. XX w., ul. Wadowicka

Graboszyce:

lp.	**obiekt**
1	dom mur. (klub roln.), 1 poł. XX w.
2 - 4	3 domy drewn. 1 poł. XX w., nr 5
5	dom drewn. mur., nr 12
6	dom mur. 1 poł. XX w., nr 15
7	dom drewn. 1 poł. XX w., nr 24
8	dom drewn. 1 poł. XX w., nr 25
9	dom mur. 1 poł. XX w., nr 34
10 - 12	3 domy drewn. 1 poł. XX w., nr 36, 43, 48
13	dom mur. 1 poł. XX w., nr 71
14	dom drewn. 1 poł. XX w., nr 89
15	dom mur. poł. XX w., nr 91
16 - 18	dom mur. 1 poł. XX w., nr 94, 98, 103

Grodzisko:

lp.	**obiekt**
1	dom drewn., 1 poł. XX w.,
2	stodoła drewn. 2 poł. XIX w.
3	dom drewn. 2 poł. XIX w., nr 3
4	dom mur. 1 poł. XX w., nr 4
5	dom drewn. 2 poł. XIX w., nr 5
6	dom mur. 1 poł. XX w., nr 7
7	dom drewn. 1 poł. XX w., nr 8
8 - 9	2 domy drewn. 1 poł. XX w., nr 20 i 21
10	dom mur. 1 poł. XX w., nr 22
11	stodoła drewn. 1 poł. XX w., nr 23
12	dom drewn. 1 poł.. XX w., nr 28
13	dom mur. 1 poł. XX w., nr 33
14-16	3 domy drewn. XIX/XX w., nr 43, 50 i 53
17	dom mur. 1 poł. XX w., nr 54

Laskowa:

lp.	**obiekt**
1	zbudowania dworskie, mur., pocz.. XX w.,
2 - 3	2 domy drewn. 1 poł. XX w., nr 2 i 10
4	dom mur. 1 poł. XIX w., nr 11
5 - 6	2 domy drewn. 2 poł. XIX i pocz. XX w., nr 13 i 20
7	dom - dawny młyn wodny mur. 2 poł. XIX w., nr 27
8 - 9	2 domy drewn. 1 poł. XX w., nr 30 i 41

10	dom mur. 1 poł. XX w., nr 51
11 - 14	4 domy drewn. 1 poł. XX w., nr 62, 63, 68 i 101

Lipowa:

lp.	obiekt
1	dom mur. 1 pol. XX w., nr 30
2 - 4	3 domy drewn. 2 poł. XIX i 1 poł. XX w., nr 35, 42 i 59
5	dom mur. 1 poł. XIX w., nr 73

Palczowice:

lp.	obiekt
1	dom przy folwarku mur., 2 poł. XIX w., nr 2
2	figura św. Jana Nepomucena, 2 poł. XIX w.
3	szkoła gminna, mur. 1 poł. XX w.
4 - 6	3 domy mur. 2 pol. XIX w. i 1 poł. XX w., nr 4, 6, 12
7 - 8	2 domy drewn. 1 poł. XX w., nr 14 i 15
9 - 12	4 domy mur. 1 poł. XX w., nr 21, 23, 24 i 25
13	dom drewn. 2 poł. XIX w., nr 31
14	dom mur. 1 poł. XX w., nr 33
15	dom drewn. 1 poł. XX w., nr 22
16 - 19	4 domy mur. 1 poł. XX w., nr 42, 54, 56 i 62
20	czworak mur. 1 poł.. XIX w., nr 65
21	dom drewn. 1 poł. XX w., nr 69
22	dom mur. 1 poł. XX w., nr 70

Podolsze:

lp.	obiekt
1	figura św. Jana Nepomucena, 1 poł. XX w.
2	stodoła drewn. 2 poł. XIX w.
3 - 8	6 domów drewn.. 2 pol. XIX w. i 1 poł. XX w., nr 3, 4, 12, 26, 35, 58
9 - 10	2 domy mur. 1 poł. XX w., nr 75 i 80
11 - 12	2 domy drewn.. 2 poł. XIX w. i 1 poł. XX w., nr 83 i 84
13	dom mur. 1 poł. XX w., nr 86
14	dom drewn. 1 poł. XX w., nr 89
15	dom mur. 1 poł. XX w., nr 96
16 - 17	2 domy drewn. 1 poł.. XX w., nr 102 i 104
18	dom mur. 1 poł. XX w., nr 104
19	dom drewn. 2 poł. XIX w., nr 124
20	dom mur. 1 poł. XX w., nr 133
21 - 28	8 domów drewn. 2 poł. XIX w. i 1 poł. XX w., nr 134, 137, 141, 150,161 - 5
29	dom mur. 1 poł.. XX w., nr 168
30 - 33	4 domy drewn. 2 poł. XIX w. i 1 poł. XX w., nr 171, 172, 178 i 182
34	dom mur. 1 poł. XX w., nr 184
35 - 36	2 domy drewn. 1 poł. XX w., nr 194, i 195
37	dom mur. 1 poł. XX w., nr 198

38	dom drewn. 1 poł.. XX w., nr 240

Rudze:

lp.	obiekt
1	kapliczka 1 poł. XX w.
2	krzyż przydrożny 2 poł. XIX w.
3	dawna szkoła , mur. 1 poł. XX w.
4 - 7	4 domy mur. 2 poł. XIX w., nr 7, 8, 9 i 10
8	młyn wodny mur. 1 poł. XX w., nr 20
9	dom drewn. . 1 poł. XX w., nr 41
10	dom drewn. 2 poł. XIX w., nr 45

Smolice:

lp.	obiekt
1	kapliczka mur. XIX w.
2 - 3	2 domy mur. 1 poł. XX w.,
4	szkoła, mur. pocz. XX w.
5 - 6	2 domy drewn. 2 pol. XIX w. i 1 poł. XX w., nr 9 i 11
7 - 10	4 domy mur. 1 poł. XX w., nr 19, 25, 37 i 43
11	stodoła mur. 1 poł. XX w., nr 53
12 - 18	7 domów drewn. 2 poł. XIX w. i 1 poł. XX w., nr 62, 67, 68, 71, 72, 76, 83

Trzebieńczyce:

lp.	obiekt
1	willa mur. 1 poł. XX w.
2	dom drewn. 1 poł. XX w., nr 2
3 - 7	5 domów drewn. 2 poł. XIX w. i 1 poł. XX w., nr 5, 19, 22, 25 i 27

Wykaz stanowisk archeologicznych
ujętych w ewidencji zabytków archeologicznych województwa małopolskiego:

lp. nr stano-wiska na mapie	nr obszaru AZP	miejscowość	chronologia
1	103 - 51	Zator	-
2	103 - 51	Zator	pradzieje wczesne średniowiecze. wczesne/późne średniowiecze
3	103 - 51	Zator	wczesne śrw. późne śrw.
4	103 - 51	Podolsze	epoka kamienia
5	103 - 51	Podolsze	epoka kamienia

6	103 - 51	Podolsze	wczesne/późne średniowiecze
7	103 - 51	Podolsze	pradzieje
8	103 - 52	Smolice	III/IV okres epoki brązu wczesne/późne średniowiecze
9	103 - 52	Smolice	epoka kamienia
10	103 - 52	Palczowice	wczesne/późne średniowiecze
11	103 - 52	Palczowice	neolit - wczesna epoka brązu
12	103 - 52	Palczowice	epoka kamienia pradzieje
13	103 - 52	Palczowice	epoka kamienia
14	103 - 52	Palczowice	epoka kamienia
15	103 - 52	Palczowice	neolit pradzieje
16	103 - 52	Palczowice	okres nowożytny
17	103 - 52	Palczowice	epoka kamienia
18	103 - 52	Palczowice	epoka kamienia
19	103 - 52	Zator	epoka kamienia
20	104 - 51	Zator	-
21	104 - 51	Zator (w rejestrze zabytków)	grodzisko wczesno średniowieczne
22	104 - 51	Zator	zamek wczesne/późne średniowiecze
23	104 - 51	Zator	miasto wczesne/późne średniowiecze
24	104 - 51	Zator	epoka kamienia
25	104 - 51	Zator	wczesne/późne średniowiecze
26	104 - 51	Zator	epoka kamienia
27	104 - 51	Rudze	wczesne/późne średniowiecze
28	104 - 51	Rudze	wczesne/późne średniowiecze
29	104 - 51	Łowiczki	epoka kamienia
30	104 - 51	Łowiczki	epoka kamienia
31	104 - 52	Grodzisko	grodzisko - epoka kamienia halsztat wczesne średniowiecze
32	104 - 52	Grodzisko	grodzisko - wczesne średniowiecze
33	104 - 52	Grodzisko (w rejestrze zab.)	późne średniowiecze / okres nowożytny
34	104 - 52	Trzebieńczyce (w rejestrze zab.)	grodzisko - późne średniowiecze / okres nowożytny
35	104 - 52	Trzebieńczyce	późne średniowiecze / okres nowożytny
36	104 - 52	Trzebieńczyce	późne średniowiecze / okres nowożytny
37	104 - 52	Trzebieńczyce	późne średniowiecze / okres no-

			wożytny
38	104 - 52	Laskowa	późne średniowiecze / okres nowożytny
39	104 - 52	Laskowa	neolit późne średniowiecze / okres nowożytny
40	104 - 52	Laskowa	wczesne średniowiecze
41	104 - 52	Laskowa	epoka kamienia
42	104 - 52	Laskowa	epoka kamienia
43	105 - 52	Graboszyce	okres wpływów rzymskich
44	105 - 52	Graboszyce	dwór - okres nowożytny
45	105 - 52	Graboszyce	wczesne/późne średniowiecze

IV.-2.
Strategia Rozwoju Gminy Zator na lata 2005 – 2013,
przyjęta uchwałą XXXII/202/05 Rady Miejskiej w Zatorze dnia 25 lutego 2005 r.

Strategia rozwoju gminy to koncepcja systemowego działania, polegająca na formułowaniu długookresowych celów rozwoju i ich modyfikacji w zależności od zmian zachodzących w otoczeniu, określaniu zasobów i środków niezbędnych do realizacji tych celów oraz sposobów postępowania zapewniających optymalne ich rozmieszczenie i wykorzystanie w celu elastycznego reagowania na wyzwania otoczenia i zapewnienia gminie korzystnych warunków egzystencji i rozwoju. Dla potrzeb strategii zdefiniowano misję Gminy Zator. Uzyskała ona brzmienie nieco inne niż w Strategii Rozwoju:
Gmina Zator – „Serce Doliny Karpia", której atrakcyjność dla inwestorów i turystów oraz poprawa jakości życia mieszkańców kształtowana jest poprzez wielowiekowe tradycje hodowli karpia, dziedzictwo historyczne Księstwa Zatorskiego i unikalne walory przyrodnicze oraz położenie pomiędzy aglomeracjami Krakowa i Śląska.

Dla realizacji misji sformułowano cele operacyjne, wśród których na problematykę zabytków i ochrony krajobrazu kulturowego szczególnie zwrócono uwagę w:

CEL OPERACYJNY I.1 - WDROŻENIE PROGRAMU „DOLINA KARPIA"
Działanie I.1.4 - Działania na rzecz ochrony krajobrazu i przyrody;
(Rozwój funkcji turystyczno rekreacyjnej gminy nie może naruszać czy wręcz niszczyć bogactwa, jakim jest krajobraz i przyroda).

CEL OPERACYJNY I.2 - OBIEKTY HISTORYCZNE
Działanie I.2.1 - Wykorzystanie istniejących na terenie gminy obiektów historycznych
Zadania:
1. Zamek Potockich – centrum szkoleniowo - konferencyjne.
2. Dwory w Graboszycach i w Rudzach.

3. Kościoły drewniane.
4. Średniowieczne zespoły stawów rybnych – Przeręb, Rudze, Bugaj.
(Zamek Potockich jest najcenniejszym obiektem historycznym na terenie gminy, przewiduje się podjecie działań we współpracy z jego właścicielem, które docelowo doprowadza do adaptacji obiektu na centrum szkoleniowo – konferencyjne o wysokim standardzie. Działanie przewiduje dwa rodzaje aktywności. Pierwsza z nich będzie polegała na podejmowaniu przedsięwzięć we współpracy z właścicielami obiektów mających na celu ich jak najefektywniejsze wykorzystanie. Druga natomiast przewiduje prace remontowe ukierunkowane na zachowanie w jak najlepszej kondycji istniejących obiektów).
Działanie I.2.2 – Oznakowanie atrakcji historycznych, stworzenie muzeum stawiarstwa;
Zadania:
1. Utworzenie Lokalnego Szlaku Atrakcji Turystycznych „Dolina Karpia".
2. Utworzenie Muzeum Stawiarstwa w Zatorze.
(Opracowanie i realizacja kompleksowej formuły oznaczenia atrakcji zarówno historycznych jak i przyrodniczych na terenie gminy wpłynie na zwiększenie dostępności tych obiektów i miejsc oraz zwiększenie liczby osób je odwiedzających.
(W zakresie przedsięwzięcia polegającego na utworzeniu muzeum stawiarstwa w ramach działania przewiduje się sformalizowanie koncepcji muzeum oraz znalezienie partnera zainteresowanego udziałem w tym przedsięwzięciu, a w drugiej fazie realizacje wypracowanej koncepcji).

CEL OPERACYJNY IV.3 - REWITALIZACJA CENTRUM ZATORA I SOŁECTW
Działanie IV.3.1 – Opracowanie i realizacja planu rewitalizacji centrum miasta i centrów sołectw;
Działanie IV.3.2 – Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych dla osób starszych i niepełnosprawnych
Działanie IV.3.3 – Budowa nowego cmentarza komunalnego w Zatorze.
(Zator ze względu na bogate dziedzictwo historyczne charakteryzuje się zabytkowym centrum miasta z zachowanym szeregiem obiektów historycznych. Centrum to powinno stanowić swego rodzaju wizytówkę miasta, a także być jedną z podstaw budowania wizerunku Gminy. Obraz zadbanego miasta o spójnej koncepcji przestrzennej z wyraźnie zaakcentowanym historycznym układem urbanistycznym (w tym odpowiednio wyeksponowanymi obiektami zabytkowymi), a także estetycznie zagospodarowanych centrów miejscowości sołeckich stanie się najlepszą reklamą Gminy Zator.)

W zakresie powyższego celu sformułowano istotne zalecenia:
Realizowane będą zadania obejmujące odnowę rynku (nawierzchnie, uzbrojenie, zieleni itp.), parków, remonty elewacji budynków, remonty obiektów z przeznaczeniem na wynajem pod działalność gospodarcza (głównie drobne usługi), remonty obiektów zabytkowych, przyłącza (gaz, woda, telefon) oraz inne zadania o podobnym charakterze. Remontowane będą również obiekty charakterystyczne dla tradycji budownictwa miejskiego, zwłaszcza opuszczone, którym nadać można nowe funkcje.

Powyższe przedsięwzięcia należy bezwzględnie połączyć z systemem motywującym prywatnych właścicieli i najemców lokali znajdujących się w centrum do dbania o ich estetykę. Najskuteczniejsza będzie motywacja ekonomiczna polegająca na obniżeniu stawek podatku od nieruchomości jak również odpowiednie zapisy w umowach najmu, dzierżawy.

Wynikiem przyjętych założeń było sformułowanie oraz realizacja Lokalnego progr**amu rewitalizacji dla Miasta Zatora na lata 2007 – 2013.**

IV-3
Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zator

Najnowszym dokumentem planistycznym Gminy jest Miejscowy Plan Zagospodar**owania Przestrzennego Gminy Zator, który powstał w wyniku** uchwały nr VIII/31/2011 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 21 marca 2011 r. o zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru gminy Zator, o którym mowa w uchwale nr XVI/96/07 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 27.12.2007.

Plan obejmuje obszar miasta Zatora oraz sołectw: Graboszyce, Grodzisko, Laskowa, Łowiczki, Palczowice, Podolsze, Rudze, Smolice i Trzebieńczyce, w ich granicach administracyjnych. Jest zgodny z założeniami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Zator.

W zakresie ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego § 7. stanowi:

1. W planie uwzględnia się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków oraz ochrony krajobrazowych wartości terenu, w tym dotyczące:
1) obiektów i terenów objętych ochroną konserwatorską,
2) obiektów ujętych w ewidencji zabytków obejmowanych ochroną przez plan,
3) stanowisk archeologicznych obejmowanych ochroną przez plan,
4) dóbr kultury współczesnej, obejmowanych ochroną przez plan,
5) stref **REH** - rehabilitacji istniejącej zabudowy i zagospodarowania wyznaczonych w planie,
6) krajobrazowych punktów widokowych **Pw** i ciągów widokowych **Cw**, wyznaczonych w planie.
2. W odniesieniu do obiektów i terenów objętych ochroną konserwatorską (tj. wpisanych do rejestru zabytków), o których mowa w ust. 1 pkt 1, obowiązują warunki zabudowy i zagospodarowania zgodne z przepisami odrębnymi w zakresie ochrony zabytków; dotyczą one:
1) następujących obiektów i terenów:
a) kościoła parafialnego p.w. św. Wojciecha i Jerzego w Zatorze z otoczeniem w obrębie murowanego ogrodzenia (nr rejestru A – 299/78),
b) pałacu późnogotyckiego z otoczeniem - parkiem tarasowym z XV – XVII w., neogotycką oficyną i bramą z fragmentem muru obwodowego (nr rejestru A-300/78, A-397),
c) grodziska wczesnośredniowiecznego - stanowiska archeologicznego nr 2 na arkuszu 104 - 51 AZP w Zatorze (nr rejestru A-687/93),

d) kościoła parafialnego p.w. św. Andrzeja, drewnianego, z otoczeniem i drzewostanem, w Graboszycach (nr rejestru A-505/87),
e) zespołu dworsko-parkowego z XVI w. w Graboszycach: dworu renesansowego, restaurowanego w XIX w., piętrowego, murowanego, otoczonego suchą fosą w formie podkowy z kamiennym, sklepionym mostem, na miejscu dawnego dworu obronnego, od południa- z pozostałościami parku dworskiego o częściowo czytelnym układzie kompozycyjnym tworzącym dawniej park krajobrazowy (nr rejestru A-501/88, rejon dworu znajduje się w ewidencji stanowisk archeologicznych),
f) grodziska wczesnośredniowiecznego - stanowiska archeologicznego nr 26 na arkuszu 104- 52 AZP w Grodzisku, położonego na występie skalnym wysuniętym w dolinę rzeki Skawy, (nr rejestru A-583/88, A-729/98),
g) dworu i parku w Rudzach z otoczeniem i pozostałością założenia parkowego, użytkowanego jako szkoła podstawowa (nr rejestru A-282/78),
h) osady średniowiecznej (stanowisko archeologiczne nr 28 na arkuszu 104-52 AZP) w Trzebieńczycach (nr rejestru A-674/91),
i) kościoła parafialnego p.w. św. Jakuba Młodszego w Palczowicach, drewnianego, z otoczeniem w obrębie ogrodzenia (nr rejestru A-287/78),
j) układu urbanistycznego miasta Zatora z XIV-XV w., z zespołami zabudowy z XIX w., historycznie wykształconymi ciągami komunikacyjnymi i zielenią miejską, a także ze stawami i ciągami wodnymi z XVIII i XIX w. (nr rejestru: A-482); w obrębie ścisłej strefy ochrony konserwatorskiej „A" oraz strefy ochrony pośredniej „B",

2) w ustaleniach dotyczących przeznaczenia oraz warunków zabudowy i zagospodarowania terenów objętych ścisłą strefą ochrony konserwatorskiej „A", o której mowa w ust. 1 pkt j, uwzględniono następujące wymagania konserwatorskie określające zasady utrzymania harmonijnego krajobrazu kulturowego:
a) pełna ochrona istniejącej substancji zabytkowej, w tym obiektów kubaturowych, zieleni, obiektów małej architektury i układu drożnego oraz istniejącej konfiguracji terenu, a w szczególności: ochrona historycznego układu urbanistycznego miasta Zatora obejmująca utrzymanie średniowiecznego układu ulic, w tym zachowanie planu miasta lokacyjnego, skali i charakteru zabudowy zespołu staromiejskiego, ekspozycji istniejących dominant oraz ochronę historycznie ukształtowanej sylwety miasta,
b) adaptacja funkcji mieszkaniowych i usługowych z dopuszczeniem remontów, przebudowy i rozbudowy istniejących obiektów oraz możliwości wprowadzania nowej zabudowy w terenach wyznaczonych pod zabudowę, pod warunkiem dostosowania skali i formy architektonicznej nowych obiektów do zasadniczych cech architektonicznych obiektów zabytkowych; działania te, na mocy przepisów odrębnych wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,

3) w ustaleniach dotyczących przeznaczenia oraz warunków zabudowy i zagospodarowania terenów objętych pośrednią strefą ochrony konserwatorskiej „B", o której mowa w ust. 1 pkt j, uwzględniono następujące zasady utrzymania harmonijnego krajobrazu kulturowego, obowiązujące również, jako ustalone planem, w przypadku uchylenia strefy „B" przez organ właściwy ds. ochrony zabytków:
a) utrzymania historycznego układu zabudowy i kontynuacji historycznych reguł przy podziale działek, zachowanie skali i intensywności zabudowy,

b) przy wprowadzaniu nowych inwestycji kubaturowych, dopełnianie kompozycji i stosowanie zasad zabudowy i zagospodarowania terenu podporządkowanych ochronie istniejących walorów,
c) zakazu umieszczania reklam wielkogabarytowych oraz reklam i tablic informacyjnych, z wyjątkiem znaków drogowych, na zasadach przyjętych odrębnie przez Radę Miejską w Zatorze.

3. Ustala się ochronę dóbr kultury w stosunku do obiektów, o których mowa w ust. 1 pkt 2, ujętych w ewidencji zabytków:
/…/
2) ochrona obiektów, o których mowa w pkt 1, polega na:
a) utrzymywaniu ich w dobrym stanie technicznym, bez zmian zagrażających zatarciem indywidualnych i stylowych cech budynków, w tym ich gabarytów i form dachów, z zachowaniem podziału i wielkości otworów okiennych i drzwiowych przy wymianie na nowe,
b) utrzymaniu funkcji obiektu z możliwością wykorzystania na cele usługowe, w tym rekreacyjne i wypoczynkowe,
c) dostosowaniu współczesnych elewacyjnych materiałów budowlanych do pierwotnego przeznaczenia i wyglądu obiektu, z zakazem stosowania okładzin plastikowych oraz zastosowaniu kolorystyki zbieżnej z pierwotną.

4. Ustala się ochronę stanowisk archeologicznych, o których mowa w ust. 1 pkt 3, i oznaczonych na rysunku planu:
/…/
2) ochrona stanowisk archeologicznych, o których mowa w pkt 1, polega na:
a) zakazie jakiejkolwiek działalności inwestycyjnej stanowisk o własnej formie krajobrazowej, jak grodziska i kurhany,
b) zakazie przekształceń bądź użytkowania stanowisk archeologicznych, które mogłoby powodować degradację ich wartości naukowej i kulturowej, a w szczególności wykluczenie prac wybierzyskowych i niwelacyjnych, przy użytkowaniu terenu zgodnym z jego przeznaczeniem w planie; w przypadku użytkowania rolniczego przestrzeganie zakazu prowadzenia głębokiej orki, wykopów, tworzenia wyrobisk i wysypisk,
c) zmianach sposobu użytkowania terenu i prowadzeniu działalności inwestycyjnej – zgodnie z przepisami odrębnymi.

6. Wyznacza się strefy REH - rehabilitacji istniejącej zabudowy i zagospodarowania, o których mowa w ust. 1 pkt 5; zasady tej rehabilitacji są zawarte w ustaleniach planu dotyczących terenów oraz obiektów położonych w tych strefach – i dotyczą:
1) w strefach REH-1 obejmującej plac przy drodze krajowej kierunku Skawiny, REH-2 obejmującej rynek w Zatorze i jego otoczenie oraz REH-3 obejmującej zespół pałacowo–parkowy w Zatorze: renowacji i konserwacja budynków i ich otoczenia, rehabilitacji infrastruktury technicznej, eliminacji elementów zagospodarowania niepożądanych ze względów estetycznych, zmiany funkcji obiektów z pożądanych przeznaczeniem ich na cele społeczne lub kulturalne,

2) w strefie REH 4 obejmującej rejon zamkniętego cmentarza żydowskiego 10ZCz1 w Zatorze: konserwacja pozostałości cmentarza i wprowadzenie zieleni urządzonej w jego otoczeniu.
3) w strefie REH-5 obejmującej zespół zabudowy wielorodzinnej 10MW1 w Zatorze: remonty i przebudowa budynków oraz urządzenie ich otoczenia, z nadaniem budynkom wielorodzinnym z wielkiej płyty, nowego wyrazu architektonicznego,
4) w strefie REH-6 w Palczowicach obejmującej „Kopiec Grunwaldzki": przywrócenie jego historycznej i krajobrazowej wartości, w drodze odpowiedniego urządzenia terenu.

7. W przypadku krajobrazowych punktów i ciągów widokowych, o których mowa w ust. 1 pkt 6, ochrona polega na zakazie sytuowania elementów zagospodarowania zasłaniających widok, w tym zabudowy oraz zalesiania i zadrzewiania terenu, wyznaczonego zakresem obserwacji z danego punktu, czy ciągu widokowego; w szczególności dotyczy to:
1) krajobrazowych punktów widokowych **Pw**, w tym: 2Pw1 w Grodzisku, 3Pw1 w Laskowej, 10Pw1, 10Pw2 i 10Pw3 w Zatorze,
2) krajobrazowych ciągów widokowych **Cw**, w tym: 8.Cw1 i 8.Cw2 w Smolicach.

W szczegółowych ustaleniach planu uwzględniono wymagania związane z ochroną terenów wchodzących skład obszaru **NATURA 2000**: PLB 120005 Dolina Dolnej Skawy – specjalnej ochrony ptaków SOO, ustanowionym na mocy rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. z 6 listopada 2008 Nr 198 poz. 1226), o zmodyfikowanym przebiegu granic, zaakceptowanym przez Komisję Europejską (wskazanych przy piśmie Regionalne Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie, znak OP.APi.7041-7-6-10 z dnia 16 grudnia 2010 r.), zgodnie z zasadami określonymi w przepisach odrębnych.

Słabością planu jest mechaniczne powtórzenie wykazów obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków, zamieszczonego wcześniej w Studium. Nie odzwierciedla to stanu faktycznego. Część obiektów przestała istnieć, część utraciła wartości dla których została w ewidencje wciągnięta. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak mechanizmów ustawowych do wykreślania obiektów z ewidencji gminnej oraz postępująca degradacja części tych obiektów.

IV-3
Lokalny program rewitalizacji dla Miasta Zatora na lata 2007 – 2013

Lokalny Program Rewitalizacji dla miasta Zatora jest zintegrowanym programem operacyjnym rozłożonym na wieloletni okres czasu. Program ten tworzy ramy dla wdrażania procesu rewitalizacji, rozumianego, jako niwelowanie wskazanych zjawisk kryzysowych i degradacji, dla wprowadzenia w życie dalszego zrównoważonego rozwoju miasta.

Zdefiniowanie prawidłowych kierunków interdyscyplinarnych zadań i działań, jest warunkiem koniecznym dla pozyskania środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w ramach MRPO 2007-2013, Oś Priorytetowa 6, Działanie 6.I Schemat A.

Podstawą prawną do sporządzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Zatora są *Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013* wraz z Uszczegółowieniem oraz *Metodyka przygotowania i oceny programu rewitalizacji w ramach MRPO na lata 2007-2013*. Z zasady Lokalny Program Rewitalizacji dla miasta Zatora musi być spójny z wojewódzkimi i regionalnymi dokumentami planistycznymi:

Granice obszaru rewitalizacji miasta Zatora określono w sposób następujący:

- wschodnią wzdłuż obwałowań rzeki Skawy, będącej naturalną barierą rozwoju miasta,
- północną po nasypie linii kolejowej trasy Oświęcim –Kraków, która stanowi kulturową barierę rozwoju miasta w tym kierunku,
- zachodnią wzdłuż napowietrznej linii przesyłowej wysokiego napięcia, która przebiega pomiędzy miastem, a Stawami Bugaj (granica pokrywa się z projektowanym przebiegiem obwodnicy miasta),
- południową po trasie drogi na Wadowice, obejmując ostatnie zabudowania i cieki wodne.

Do obszaru Programu Rewitalizacji włączono działki (107/1 i 52 obręb 3 w Zatorze) na prawym brzegu Skawy przy ulicy Kasztanowej. Działki te są własnością Gminy i przewidywana na nich jest inwestycja związane z łagodzeniem problemów socjalnych.

Tak określone granice obszaru Lokalnego Programu Rewitalizacji umożliwią objęcie stosunkowo wszystkich istniejących oraz przewidywanych problemów i konfliktów miasta Zatora, co pozwoli na ich zidentyfikowanie, a następnie rozwiązanie w procesie rewitalizacji.

.

Przyjęto dwa główne pola działania:

- Stare miasto i dwa pola współdziałające z nim:
  - obszar obwodnicy starego miasta,
  - południowo-wschodnie przedmieście, na terenie którego należy rozwiązać istotne dla miasta problemy związane z uregulowaniem stosunków wodnych i zagrożeniem powodziowym miasta;
- Zachodnie przedmieście.

Oba pola istotnie różnią się między sobą w zakresie i rodzaju sytuacji kryzysowych oraz istocie problemów. Głównym polem interwencji określono pole Stare miasto, którego wartość i istota dla miasta jest bez wątpienia znacząca. Najbardziej istotnym problemami pola Stare Miasto są:

- tranzytowa komunikacja kołowa na kierunku Oświęcim – Wadowice, powodująca dyskomfort mieszkańców ze względu na hałas, spaliny, bezpieczeństwo oraz drgania, które również mają zły wpływ na strukturę zabudowy miasta,
- zagrożenie powodziowe, a w szczególności podmywanie skarpy staromiejskiej, co zagraża najcenniejszym zabytkom: gotyckiemu kościołowi i pałacowi,
- brak zorganizowanej przestrzeni publicznej w rynku. Na chwilę obecną jest to *niby* przestrzeń *publiczna* ze względu, iż jest ona wyspą na de facto rondzie, które stanowią ulice wokół rynku (w trakcie obserwacji prowadzonych w ramach przygotowania programu doliczono się kilkudziesięciu Tirów na godzinę w godzinach szczytu),
- brak dostępności obiektów publicznych dla osób niepełnosprawnych,
- zły stan techniczny i estetyczny obiektów zabytkowych i historycznych w strefie zabytkowej oraz konieczność estetyzacji i podniesienia stopnia energooszczędności obiektów współczesnych.

Zachodnie przedmieście, jest terenem o współczesnym zainwestowaniu kubaturowym, obszar ten posiada odmienne problemy i konflikty. Głównym zagadnieniem, którym należy się zająć w tym terenie jest stworzenie warunków *miejskości*.

Wśród głównych celów rewitalizacji, a zatem Programu są wymieniane:

- poprawa warunków życia mieszkańców miasta w sferze bytowej, ekologicznej oraz społecznej;
- zabezpieczenie obiektów zabytkowych oraz o walorach historycznych, architektonicznych i urbanistycznych;
- podniesienie walorów estetycznych, funkcjonalnych i technicznych przestrzeni publicznych;
- rozwiązanie problemów związanych z komunikacją;
- zrównoważenie problemów ekologicznych na rewitalizowanym obszarze, a w szczególności dotyczących stosunków wodnych terenu;
- rozwiązanie problemu bezdomności;
- zwiększenie dostępności do nowych technik, zwłaszcza Internetu;
- rozwój działalności gospodarczej - organizacja nowych miejsc pracy.

Jak widać kwestie obiektów zabytkowych Zatora znalazły się w grupie zagadnień kluczowych. Ich tez dotyczy szereg realizowanych działań.

W dokumencie znajduje się szczegółowa charakterystyka historyczna miasta, omówienie stref ochrony konserwatorskiej oraz obiektów zabytkowych. Zarówno strefy, jak i obiekty objęte ochroną są przeniesione z innych opracowań planistycznych i strategicznych. Istotnym i wartościowym novum jest wprowadzenie charakterystyki stanu zachowania obiektów oraz rozpoznania konserwatorskiego potrzeb remontowych poszczególnych zabytków (s. 23 – 34).

Proponowane działania koncentrują się na podniesieniu stanu technicznego budynków zabytkowych, infrastruktury miejskiej, przestrzeni publicznej oraz rozwiązywaniu problemów strukturalnych z zakresu gospodarki i polityki społecznej.
Konsekwentne realizowanie Lokalnego programu rewitalizacji dla Miasta Zatora na lata 2007 – 2013 skutkuje już widocznymi efektami podniesienia jakości przestrzeni publicznych oraz jednostkowymi realizacjami o dużym znaczeniu dla wizerunku mi**a-sta.**

IV-4
Plany odnowy miejscowości

IV-4 a
PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI PALCZOWICE
przyjęty Uchwałą nr LVI/318/10 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 23 lutego 2010r.

Zawiera charakterystykę miejscowości, analizę SWOT odnośnie kierunków rozwoju i możliwości działań oraz opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną w okresie co najmniej 7 lat od dnia przyjęcia planu odnowy miejscowości, w kolejności wynikającej z przyjętych priorytetów rozwoju miejscowości z podaniem szacunkowych kosztów ich realizacji.

Z obiektów zabytkowych plan dostrzega Kopiec Grunwaldzki i drewniany kościół p.w. Św. Jakuba.
Zadania z nimi związane definiuje następująco:

3. Odnowa i rewitalizacja lokalnego pomnika historycznego „Kopiec Grunwald" w Palczowicach
Historyczny pomnik - „Kopiec Grunwald" zlokalizowany jest w pobliżu kompleksu stawów rybnych, co przyczynia się do możliwości wyeksponowania pomnika jako atrakcji turystycznej. W związku również z faktem, że „Kopiec Grunwald" położony jest na trasie szlaku rowerowego planowane jest jego rewitalizacja. Prace związane z odnową pomnika polegać będą na umocnieniu skarp geowłókniną i obsianiu ich trawą, remoncie schodów, wykonaniu barierki wzdłuż schodów i wokół płyty górnej, remoncie chodnika, plantowaniu terenu wraz z montażem lampy oświetleniowej oraz montażem ławek parkowych. W zakresie samego pomnika – odnowienie konstrukcji cokołu pomnika wraz z napisem i mieczami.
Cel: podniesienie atrakcyjności turystycznej miejscowości, a także poprawa dostępności mieszkańców i turystów do miejsca pamięci. Realizacja zamierzenia poprawi walory estetyczne miejsca lokalizacji pomnika, zwiększy jego dostępność i uatrakcyjni miejscowość.
Harmonogram realizacji: 2010-2011
Koszt zadania: szacunkowy koszt zadania 165.000zł
Planowane źródła finansowania : budżet Gminy Zator, środki z funduszy Unii Europejskiej.

7. Modernizacja i przebudowa infrastruktury wokół zabytkowego drewnianego kościoła oraz odnowa i konserwacja obiektu.
Celem zadania jest poprawa otoczenia wokół zabytkowego, drewnianego kościółka p.w. Św. Jakuba z 1894 roku poprzez utwardzenie terenu z kostki wokół kościoła oraz terenu obok kościoła z przeznaczeniem na miejsca postojowe. Zamierzenie obejmuje również wykonanie podświetlenia kościoła w celu wyeksponowania zabytkowej architektury obiektu.
Podstawowym celem realizacji zamierzenia jest rewitalizacja obiektów wpisanych do rejestru zabytków i wyeksponowanie obiektów tworzących centrum sołectwa.

Harmonogram realizacji:2013-2017
Koszt zadania: szacunkowy koszt zadania: około 80.000zł
Planowane źródła finansowania: Parafia Palczowice, budżet Gminy Zator, środki z funduszy Unii Europejskiej.

IV-4 b
PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI GRABOSZYCE
przyjęty Uchwałą Nr XLI / 247 /09 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 26 maja 2009r.

Zawiera charakterystykę miejscowości, analizę SWOT odnośnie kierunków rozwoju i możliwości działań oraz opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną w okresie co najmniej 7 lat od dnia przyjęcia planu odnowy miejscowości, w kolejności wynikającej z przyjętych priorytetów rozwoju miejscowości z podaniem szacunkowych kosztów ich realizacji.
Mimo dostrzegania wartości i znaczenia obiektów zabytkowych nie sformułowano w programie zadań z nimi zwianych. Pośrednio ze stanem i udostępnianiem zabytków łączą się zaprogramowane działania skupione na poprawie infrastruktury komunikacyjnej (w tym ciągi piesze i rowerowe).

IV-4c
PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI ZATOR
przyjęty Uchwałą nr LVI/317/10 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 23 lutego 2010r.,
zmieniony Uchwałą nr IX/39/2011 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 29 marca 2011r

Zawiera charakterystykę historyczną, fizjograficzną i społeczną miejscowości, analizę SWOT odnośnie kierunków rozwoju i możliwości działań oraz opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną w okresie co najmniej 7 lat od dnia przyjęcia planu odnowy miejscowości, w kolejności wynikającej z przyjętych priorytetów rozwoju miejscowości z podaniem szacunkowych kosztów ich realizacji.

Z obiektów zabytkowych plan dostrzega istnienie około 50 obiektów. Bliższej charakterystyki doczekały się najważniejsze.

Wśród zadań szczególne znaczenie dla zasobu zabytkowego mają zrealizowany projekt remontu i rozbudowy budynku Urzędu Miejskiego oraz Rewaloryzacja zabytkowego Zespołu Pałacowo-Parkowego w Zatorze – etap I, park tarasowy z XV-XVII w. Kwestie ochrony zabytków dotyczą również;

2. Rozbudowa i remont budynku Urzędu Miejskiego w Zatorze
(Zadanie w trakcie realizacji) Zadanie ma na celu przystosowanie budynku urzędu do obowiązujących standardów, poprawę bezpieczeństwa i komfortu pracy urzędników, poprawę jakości obsługi społeczności lokalnej, nadanie obiektowi estetycznego wyglądu, a także dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Harmonogram realizacji: zadanie w trakcie realizacji, planowany termin zakończenia do 2010 r.
Koszt inwestycji ogółem : ok. 3 mln zł.
Planowane źródła finansowania : budżet Gminy Zator.

6. Przebudowa ul. Ogrodowej wraz z ciągiem pieszo-jezdnym.
Celem zadania jest poprawa podstawowych elementów infrastruktury technicznej, poprzez rewitalizację ul. Ogrodowej i ciągu pieszo jezdnego, który jest jednym z ważniejszych elementów układu urbanistycznego miasta, zlokalizowanego w części grodziska średniowiecznego Zatora. Realizacja zadania pozwoli ożywić bardzo zaniedbaną część miasta i poprawić dostęp mieszkańców do Regionalnego Ośrodka Kultury, Biblioteki Publicznej z Ośrodkiem Informatycznym oraz przeznaczonej również do rewitalizacji strefy rekreacji sportowej tworzonej przy Zespole Szkół i Przedszkolu w Zatorze
Harmonogram realizacji: od 2009 r. do 2012 r.
Koszt inwestycji : ok. 1 mln zł.
Planowane źródła finansowania: budżet Gminy Zator, środki z funduszy Unii Europejskiej.

12. Budowa obwodnicy – od Alei Lipowej w kierunku Wadowic
Zadanie ma na celu wyprowadzenie ciężkiego ruchu tranzytowego z centrum miasta, poprawę podstawowych elementów infrastruktury drogowej, zabezpieczenie zabytkowego centrum miasta przed pękaniem budynków i niszczeniem zabytków, skrócenie czasu przejazdu przez miasto, polepszenie warunków jazdy, poprawę bezpieczeństwa jazdy, zwiększenie płynności ruchu.
Harmonogram realizacji: od 2008 r. do 2012 r.
Koszt inwestycji : ok. 90 mln zł.
Planowane źródła finansowania : budżet państwa, środki z funduszy Unii Europejskiej.

13. Budowa oświetlenia ulicznego ulicy Parkowej w Zatorze.
Projekt ma na celu rozwój turystyki i rożnych form spędzania wolnego czasu w rejonie ośrodka wypoczynkowego, parku rozrywki. Oświetlenie ciągu komunikacyjnego ul. Parkowej, zachęci okolicznych mieszkańców oraz turystów do spacerów, zwiedzania terenów ciekawych, poprawi bezpieczeństwo. Wzdłuż ulicy ustawione są 2 ławki parkowe, docelowo zostanie zwiększona liczba ławek parkowych, umożliwiając każdemu odpoczynek oraz obcowanie z naturą. Wykonanie oświetlenia przyczyni się do ożywienia życia lokalnej społeczności w godzinach wieczornych i późno wieczornych .Harmonogram realizacji: od 2009 r. do 2010 r.
Koszt inwestycji : ok. **60.000,00** zł,
Planowane źródła finansowania : budżet Gminy Zator, środki z funduszy Unii Europejskiej.

15. Przebudowa i wyposażenie budynku pełniącego funkcje społeczno-kulturalne w miejscowości Zator.
Zadanie będzie polegało m.in. na zmianie konstrukcji dachu, wymianie pokrycia dachowego oraz rozbudowę istniejącego budynku o klatkę schodową, która poprawi bezpieczeństwo przeciwpożarowe użytkowników budynku. Przedsięwzięcie ma na celu: pobudzenie aktywności mieszkańców poprzez kultywowanie tradycji społeczności lokalnych, umożliwienie wielokierunkowego rozwoju mieszkańców dzięki organizowaniu w nim: warsztatów kulinarnych (przekazywanie tradycyjnych przepisów i receptur młodszemu pokoleniu), tworzeniu ekspozycji zawierających zbiory związane z historią i dziejami miasta, organizowaniu przeglądów, prezentacji kultury regionu, multimedialnych prezentacji, kursów, szkoleń i konferencji, warsztatów rękodzieła, warsztatów muzycznych, plastycznych i fotograficznych, upowszechnianiu tradycji hodowli karpia.
Harmonogram realizacji: 2011 r. do 2013 r.
Koszt inwestycji: ok. 1 300 000 zł
Planowane źródła finansowania: budżet Gminy Zator, planowana refundacja ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

16. Rewaloryzacja zabytkowego Zespołu Pałacowo-Parkowego w Zatorze – etap I, park tarasowy z XV-XVII w.
Przedmiotowy projekt jest jednym z szeregu przedsięwzięć służących ochronie środowiska kulturowego i przyrodniczego oraz poprawie jakości życia społeczeństwa w Gminie Zator w zakresie dostępu do oferty artystyczno-kulturalnej, edukacyjnej czy rekreacyjnej.
Zasadniczym celem projektu jest ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego zespołu pałacowo – parkowego w Zatorze oraz przystosowanie ich do celów turystycznych. W ramach przedmiotowego zadania planowane jest wykonanie:
- odnowy zieleni istniejącej poprzez zabiegi pielęgnacyjne, wycinkę zieleni zniszczonej, obumarłej i bezwartościowej, dokonanie nasadzeń zieleni ozdobnej niskiej, odbudowę warstwy wierzchniej gleby i wykonanie trawników,
- układu komunikacyjnego w postaci alei spacerowych, ścieżek i placyków, a także budowę parkingów, przeznaczonych dla odwiedzających park,
- elementów małej architektury, w tym budowę ogrodzenia, bram i rozmieszczenie ławek, koszy na śmieci,
- aranżacji elementów funkcjonalnych, stanowiących atrakcje związane z funkcjami dodatkowymi.
Harmonogram realizacji: od 2011 r. do 2013 r.
Koszt inwestycji : ok. **2.211.000,00** zł,
Planowane źródła finansowania : budżet Gminy Zator, środki z funduszy Unii Europejskiej.

IV-5 Uchwała Nr XI/58/11 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

Wyrazem świadomej polityki gminy w zakresie ochrony zabytków są działania aktywizujące właścicieli obiektów zabytkowych. Cel ten jest realizowany w drodze przydzielania dotacji z budżetu gminy, na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Tryb podziału środków określa Uchwała Nr XI/58/11 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 24 maja 2011 r. Tekst uchwały załączony jest do niniejszego dokumentu, jako Aneks 1.
W ten sposób Gmina realizuje zadanie własne rozumiane, jako dbałośc o stan zachowania materialnego dziedzictwa kulturowego oraz tworzy podstawy partnerstwa publiczno – prywatnego, w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Jest to działanie zgodne z polityką kreowaną w województwie małopolskim przez Zarząd Województwa. Zarazem jest to działanie, które stawia Gminę Zator wśród aktywnych i wyróżniających się jednostek samorządu terytorialnego zaangażowanych w ochronę dziedzictwa historii i kultury regionu.

IV-6
KONKLUZJA
w zakresie uwarunkowań wewnętrznych ochrony dziedzictwa kulturowego - relacji gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami programowymi gminy.

Po dokonaniu przeglądu dokumentów Gminy wypada powtórzyć i podkreślić, iż Gmina Zator ma aktualny i rozbudowany system dokumentów strategicznych i programowych. Współtworzą go Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Zator, Strategia Gminy Zator, Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Zator, Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zator, Lokalny program rewitalizacji dla Miasta Zatora na lata 2007 – 2013, a także programy odnowy dla miejscowości Zator oraz sołectw Graboszyce i Palczowice. Dokumenty te są zgodne ze sobą i nie sprzeczne z dokumentami bardziej ogólnymi szabla powiatu i województ**twa.**

Problematyk ochrony dóbr kultury jest we wszystkich dokumentach programowych traktowana z dużą uwagą i stanowi oś istotnych działań strategicznych. Szczególne znaczenie dla kondycji i perspektyw obiektów zabytkowych mają Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zator, Lokalny program rewitalizacji dla Miasta Zatora na lata 2007 – 2013 oraz program odnowy dla miejscowości Zator. Istotnym, a zarazem szczególnie wymagającym zadaniem do realizacji jest Rewaloryzacja zabytkowego Zespołu Pałacowo-Parkowego w Zatorze – etap I, park tarasowy z XV-XVII w.

Dla systemu ochrony zabytków w granicach Gminy szczególne znaczenie ma Uchwała Nr XI/58/11 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restau-

ratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Jest to narzędzie czynnej polityki Gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, dowodzące kreatywnego podejścia do tej tematyki i dążenia do aktywizacji lokalnej społeczności – właścicieli obiektów zabytkowych.

Wspólną słabością ww. dokumentów programowych (za wyjątkiem programu odnowy dla miejscowości Zator) jest ujednolicony stan rozpoznani zasobu zabytkowego, który nie w pełni odpowiada aktualnemu stanowi faktycznemu. Autorzy poszczególnych opracowań korzystali z tożsamych źródeł informacji. Stąd np. powtarzający się błąd odwołujący się do klas zabytków. Podkreśleniu rangi kościoła i zamku w Zatorze służy przywoływanie informacji, że są to zabytki klasy I. Zaznaczmy, iż klasyfikacja ta nie obowiązuje w praktyce administracyjnej i konserwatorskiej od drugiej połowy lat siedemdziesiątych XX w. W prawnej praktyce konserwatorskiej rozróżnia się wyłącznie obiekty wpisane do rejestru zabytków, ujęte w gminnej ewidencji zabytków oraz inne nie objęte formami ochrony. De iure obiekty w poszczególnych kategoriach są sobie równe. Wskazywanie znaczenia poszczególnych zabytków może odbywać się wyłącznie w kontekście historii sztuki, lub na tle zasobu regionalnego. Jednak takie wyróżnienie nie powoduje zmiany sytuacji prawnej obiek**tu.**

Podobnie wspólną, a zdaniem autora niniejszego opracowania, niekorzystną cechą wszystkich cytowanych dokumentów jest ignorowanie, lub minimalizowanie historycznej i zabytkowej wartości kompleksów stawowych. Są one klasyfikowane, jako element środowiska naturalnego, podlegający ochronie na mocy przepisów ochrony przyrody. Odwołanie do walorów krajobrazu kulturowego tego obszaru również sprowadza się do kontekstu przyrodniczego. To niepełne i zubożone spojrzenie na fenomen historyczny, jakim są Stawy Zatorskie.

Wspólną cechą większości dokumentów strategicznych jest okres obowiązyw**ania do 2013, co wiąże się z etapami finansowania i dostępnością funduszy w ramach** Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Program opieki nad zabytkami opracowywany na lata 2012 – 2015 będzie zatem dokumentem kierunkowym i wiążącym dla redakcji kolejnych edycji dokumentów strategicznych Gminy.

Zatem cytowane dokumenty wnoszą istotne treści, które musza być odzwierciedlone w Programie opieki nad zabytkami Gminy Zator na lata 2012 – 2015. Jednocześnie Program staje się dokumentem, za pomocą którego można uaktualnić, uwiarygodnić i poszerzyć obraz dziedzictwa kulturowego Gminy, co będzie skutkować optymalizacją następnych działań i dokumentów strategicznych.

V. Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy Zator

V.-1.
Charakterystyka historyczna

Znaleziska archeologiczne potwierdzają, że obszar dzisiejszej Gminy Zator był atrakcyjnym miejscem bytowania dla ludzi już w pradziejach. Dobrze reprezentowane są znaleziska z młodszej epoki kamiennej (neolit). Występują pojedyncze znaleziska z epoki brązu, okresu wpływów rzymskich oraz z okresu żelaza. Wyróżnia omawiany obszar nasycenie wczesnośredniowiecznymi i średniowiecznymi śladami osadnictwa obronnego, w postaci grodzisk w Zatorze, Grodzisku i Trzebieńczycach. Nowożytna rezydencja obronna w Graboszycach dopełnia obraz historycznego fortyfikowania terenu. O najstarszych mieszkańcach regionu nie jesteśmy w stanie wiele powiedzieć. Reprezentowane są znaleziska związane z rozległą kultura łużycka oraz późniejsze potwierdzające obecność Celtów i wpływy rzymskie. Znaleziska monet rzymskich w Graboszycach potwierdzają przebieg szlaku handlowego, z południa na północ, związanego z dolinami rzek. Natomiast nie ma wątpliwości, że już we wczesnym średniowieczu tereny te były zasiedlone przez słowiańskich Wiślan. Zapewne też dzieliły polityczne losy plemiennego państewka wiślańskiego. W okresie kształtowania się państwa polskiego i ugruntowania władzy pierwszych Piastów ziemie dzisiejszej Gminy wchodziły w skład ziemi krakowskiej, w granicach wcześnie wykształconej kasztelanii oświęcimskiej. W roku 1179 kasztelania oświęcimska podarowana przez księcia krakowskiego Kazimierza Sprawiedliwego Mieszkowi Plątonogiemu władającemu księstwem opolsko – raciborskim, przeszła pod panowanie Piastów Śląskich. Od 1291 tereny te okresowo znajdowały się pod wpływem czeskim, w związku z hołdami lennymi składanymi władcom Czech, przez kolejnych Piastów śląskich. Sukcesywne podziały księstwa opolsko - raciborskiego skutkowały przynależnością zatorszczyzny, kolejno do księstwa cieszyńskiego, a następnie wyodrębnionego w 1316 księstwa oświęcimskiego. W 1445 w wyniku dalszych podziałów doszło do wyodrębnienia księstwa Zatorskiego, które objął Wacław, syn Kazimierza II Oświęcimskiego. Wytrawna polityka Jagiellonów doprowadziła w 1462 r. do zhołdowania, a następnie inkorporacji księstw oświęcimskiego i zatorskiego do Korony. W latach 1513 – 1564 zachowywano jeszcze formalna odrębności i król polski był jednocześnie księciem Zatorskim. Mimo pełnej inkorporacji w 1564 księstwa zatorskiego do korony, zachowało ono aż do rozbiorów znaczną odrębność prawną.

Rolę centralnego ośrodka osadniczego, handlowego i administracyjnego w regionie pełnił **Zator.** Jego rozwój wiązał się z usytuowaniem przy szlaku handlowym. Ożywienie nastąpiło w związku z rozwojem nadgranicznej warowni, miasta, a następnie siedziby książęcej. W granicach centrum dzisiejszego Zatora odnotowano istnienie wczesnośredniowiecznego grodziska. Początki osady wiążą się ze wzniesieniem po 1179 gródka granicznego strzegącego nowo wytyczonej granicy Księstwa Raciborskiego Mieszka Plątonogiego, i Ziemi Krakowskiej Kazimierza Sprawiedliwego oraz traktu komunikacyjnego w dolinie Skawy, wiodącego z Krakowa na Śląsk i do Czech. Pierwsza wzmianka historyczna o istnieniu wsi Zator pochodzi z 1254. W 1260 wieś została lokowana na prawie niemieckim staraniem klasztoru benedyktynek w Staniątkach za zezwoleniem księcia opolskiego Władysława. Lokacji miasta na wzór Cieszyna, na prawie Lwówka Śląskiego, dokonano w 1292 r., na podstawie zezwolenia księ-

cia cieszyńskiego Mieszka. Pierwotnie miejscowość stanowiła własność klasztorną, po 1273 r. książęcą. Parafia jest notowana u schyłku XIII w. Wówczas też działała tu książęca komora celna.
Centrum osadnicze znajduje się na cyplu ponad wysoką szkarpą Skawy, opływającej miasto od wschodu i północnego-wschodu. Od zachodu znajduje się obniżenie związane z dolinką potoku, w którego górnym biegu, po południowo-zachodniej stronie miasta już w średniowieczu zlokalizowano wielki kompleks stawów rybnych.
Kolejna faza lokacyjna miała miejsce w końcu XIV w., wiązała się z ukształtowaniem „Nowego Miasta". Około 1393 wzniesiono okazały gotycki kościół farny. Następna faza lokacyjna przypada na XV/XVI w., podczas której wzniesiono murowany zamek, który pełnił funkcję jednej z siedzib książęcych piastowskiego księstewka Oświęcimsko – Zatorskiego. W 1440 na żądanie króla polskiego zburzono mury obronne miasta. Rozwinęły się wówczas przedmieścia i zagospodarowano na nowo kompleks stawów. W 1468 książę Kazimierz ufundował w Zatorze drugi (niezrachowany) kościół, pod wezwaniem św. Krzyża. Na przełomie XV i XVI w. na przedmieściach Blech i Kamieniec osiedlili się pierwsi Żydzi. Miasto bogaciło się w związku z cyklicznymi jarmarkami i handlem między Śląskiem, a ziemią krakowską.
W 1564 dokonano ostatecznej, formalnej inkorporacji Księstwa Zatorskiego do Korony. Zator otrzymał kolejne przywileje handlowe. W 1629 odnotowano w Zatorze 195 domów. Działali liczni rzemieślnicy. Od 2. poł. XVII do poł. XVIII w. trwał upadek miasta. Wielką klęską, brzemienną w rozległe zniszczenie substancji budowlanej miasta, był potop szwedzki. W 1662 miasto liczyło zaledwie 430 mieszkańców, w tym 7 rzemieślników. Pożar w 1769 dopełnia miary upadku. Gospodarcze i kulturalne ożywienie miasteczka nastąpiło w ostatniej ćwierci XVIII w. i trwało do poł. XIX w. Po pierwszym rozbiorze Polski, w 1772 Austriacy w Zatorze zlokalizowali stolicę powiatu obejmującego zatorszczyznę, księstwo oświęcimskie i żywiecczyznę. Cesarz Austrii przyjął tytuł księcia oświęcimskiego i zatorskiego. Znalazło to wyraz nawet w efemerycznej emisji monet dla pozyskanego księstwa. W ramach wprowadzania oświeceniowych porządków w końcu XVIII w., zgodnie z józefińskimi wymogami sanitarnymi, założony został poza miastem cmentarz katolicki, istniejący do dziś. Na przełomie XVIII i XIX w., zgodnie ze standardami drogi cesarskiej, obsadzono lipami drogę do Oświęcimia. W 1778 skarb cesarski sprzedał niegrodowe starostwo Zatorskie w ręce prywatne. Nabywcą był Fryderyk Dunin. W 1811 Zator liczył 1852 mieszkańców, głownie rolników. W wyniku przekształceń własnościowych w 1817 dobra Zatorskie przeszły w ręce Potockich. Ok. 1836 r. przebudowano zamek zatorski wg projektu Franciszka Lanciego. Powstała romantyczna rezydencja w duchu historyzmu, integralnie powiązana z romantycznym, malowniczym parkiem krajobrazowym. Zgromadzone w zamku zbiory i pamiątki historyczne stanowiły istotne dopełnienie programu architektonicznego podkreślającego książęcą tradycje miejsca.
Okres od poł. XIX w. do 1914 r. przyniósł dalszy rozwój miasta. W 1884 r. zbudowana została linia kolejowa ze Skawiny do Oświęcimia, ze stacją w Zatorze, a w 1896 r. linia z Trzebini do Skawiec. W centrum miasta nastąpił rozwój zabudowy murowanej. Działały dwa młyny, dwie cegielnie, wytwórnia mydła, około 20 warsztatów różnych rzemiosł. Miasto założyło w 1895 szkołę koszykarską, dla podniesienia i rozkrzewienia tego rzemiosła. W okresie międzywojennym uregulowano Skawę, ukończono budowę wałów ziemnych przeciwpowodziowych, wybudowano wodociągi. W 1921 Za-

tor liczył 2000 mieszkańców, odnotowano 275 domów. W czasie II wojny światowej miasto ucierpiało, miedzy innymi tracąc cześć ludności pochodzenia żydowskiego. Po 1939 Zator znalazł się w granicach Rzeszy. W dniu 26 stycznia 1945 roku wojska niemieckie ustąpiły przed siłami rosyjskimi, wchodzącymi w skład 60 Armii I Frontu Ukraińskiego. Reforma rolna pozbawiła własności ziemskich rodzinę Potockich. Gospodarka stawowa uległa upaństwowieniu.
Po 1945 r. nasilił się proces urbanizacyjny. Przyniósł on także negatywne skutki: chaotyczną zabudowę o ahistorycznych bryłach zlokalizowaną bez związku z kontekstem historycznym, także na terenie pól po zachodniej stronie miasta. Przy ul. Kongresowej wybudowano budynki pawilonu sklepowego i szkoły tworząc współczesne dominanty, agresywne w kontekście krajobrazu historycznego. W latach 70. XX w. przy ul. Kolejowej - ul. Oświęcimskiej wybudowano osiedle wysokich bloków mieszkalnych. Wnętrze placu na Blichu zostało zdegradowane przez budowę stacji benzynowej. Rozwój nowych inwestycji łączył się z wymianą substancji i przekształceniami dawnej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej, co jest szczególnie widoczne wśród zabudowy peryferyjnej. Np. w latach 90-tych XX w. i w pocz. XXI w. zniknęły zupełnie stodoły drewniane sytuowane na granicy zabudowy miejskiej i pól uprawnych, które stanowiły charakterystyczny element krajobrazu. Tereny Gminy przechodziły koleje powojennych reform administracyjnych należąc do województwa krakowskiego, bielskiego i finalnie, do województwa małopolskiego.

Wśród wsi Gminy Zator wyróżniają się pod względem historycznym **Graboszyce**. Wieś powstała w XIII w. Jako dobra rycerskie należała między innymi do Jastrzębców, Pilawitów, a w wieku XVI znalazła się w posiadaniu sekretarza królewskiego Dionizego Dziwisz Brandysa. Wśród kolejnych właścicieli dóbr byli Porębscy herbu Nabram, Krasińscy, Russoccy i Sołtyk. Ostatnimi właścicielami dóbr do 1945 r. była rodzina Chrząszczów. Z osobą Brandysa łączy się historia graboszyckiego dworu. Około 1575 nastąpiła przebudowa wcześniejszej siedziby, na okazały dwór obronny w stylu renesansowym. W latach 1835 – 50 hr. Sołtyk dwór gruntownie odnowił i otoczył krajobrazowym parkiem. Graboszycki kościół pochodzi z 1585. Został wzniesiony w miejsce starszego wzmiankowanego już w 1325.

Wczesną metrykę osadnicza ma wieś **Grodzisko.** Badania archeologiczne potwierdzają istnienie pradziejowej osady obronnej z kręgu kultury łużyckiej. Zarówno nazwa, jak i pozostałości kolejnej wczesnośredniowiecznej osady obronnej potwierdzają znaczenie wsi. W XIII w. miała miejsce lokacja wsi. Bolesław Wstydliwy nadał ją zwierzynieckim norbertankom z Krakowa. Następnie wieś należała do książąt oświęcimskich. W XVI w. przeszła w ręce Myszkowskich z pobliskich Spytkowic. W XIX w. trafiła w skład dóbr zatorskich Potockich, gdzie należała do 1945.

Z dobrami Zatorskimi związana jest tez historia wsi **Laskowa.** Wieś powstała w XIII w. W XIV i XV jest notowana, jako wieś rycerska należąca do Laskowskich herbu Kornicz . W XVI należy do Brandysów z Graboszyc, a następnie , od 1522 do 1772 wchodzi w skład królewszczyzny Zatorskiej. W XIX w., po 1945 należy do dóbr Zatorskich Potockich. Wieś wchłonęła tereny oddzielnej osady zwanej Węglowice, która była wymieniana jeszcze w dokumentach z połowy XVI w. Zniszczona w wyniku wylewu Skawy w XVII w., została włączona w obszar Laskowej.

Kolejna wsią rycerską w regionie były **Palczowice.** Notowane w XIII w., należały między innymi do Porębskich herbu Kornicz, Palczewskich herbu Szaszor i Bi-

bersteinów Starowieyskich. Od pierwszych lat XIX w., po 1945 były częścią dóbr Zatorskich Potockich. Parafia wzmiankowana była już w 1325. W 1562 roku tutejszy kościół był zamieniony na zbór kalwiński. Rekatolizacja nastąpiła u progu XVII w. Obecny kościół drewniany został wzniesiony w miejsce strasznego w 1894. Obok kościoła relikty dawnego zespołu folwarcznego z ogrodem, budynkami gospodarczymi i domkiem ogrodnika z poł. XIX w. W przysiółku Rabusiowice, w 1910 z okazji 500 rocznicy zwycięstwa, został usypany kopiec „Grunwald". Wysadzony w powietrze przez Niemców w czasie II wojny światowej, został usypany na nowo w 1966r., w rocznicę 1000 - lecia Państwa Polskiego.

Podolsze również powstały, jako wieś rycerska, zapewne w XIII w. Wieś należała między innymi do Porębskich i Myszkowskich. W 1627 przeszła w ręce dominikanów krakowskich. Zlicytowana, jako dobra kościelne przez Austriaków po pierwszym rozbiorze, w XIX w. weszła w skład dóbr Zatorskich Potockich. W XIX w. próbowano wydobywać na terenie wsi rudę darniową. W XIX i 1 połowie XX w. był to silny ośrodek wikliniarstwa. W granicach wsi znajduje się duży kompleks stawów rybnych Przeręb. Pośród stawów wznosi się dworek – rządcówka z XIX w. w której zamieszkiwał zarządca gospodarstwa rybackiego Potockich. Największe stawy na Przerębie, noszą nazwy Pilawa i Leliwa, od nazw herbów szlacheckich.

Rudze lokowano w XIV w. Należała do Rudzkich, hr. Russockich i Bibersteinów Starowieyskich. Ci ostatni u schyłku XVIII w. w. wybrali wieś, jako siedzibę, centrum rozległych włości ciągnących się od Ochodzy, po Chocznię. Na przełomie XIX i XX w. wieś zmieniała właścicieli przechodząc od Bibersteinów, w ręce Heradinów i we władanie Rozalii Penkali, ostatniej właścicielki dóbr. Dwór pochodzi z końca XVIII w. Dobra wzbogacał zachowany kompleks stawów.

Smolice są notowane w początku XIII w. i należą do starszych osad w regionie. Już kasztelan oświęcimski Klemens z Ruszczy darował wieś staniąteckim benedyktynkom. W XIV i XV w. należała do Radwanitów. Później często zmieniała właścicieli, by finalnie w wieku XIX, po 1945 zaliczać się do dóbr Potockich z Zatora. Dwór drewniany z XVIII w., później rządcówka dóbr Potockich uległ zniszczeniu po II wojnie światowej.

Trzebieńczyce wzmiankowane są dopiero w 1400 r., choć powstały jak większość wsi w regionie wcześniej. Należały do dóbr książęcych, następnie do zatorskiej królewszczyzny. Po rozbiorze sprzedane przez skarb cesarski Duninom, przeszły finalnie w ręce Bobrowskich.

Do najmłodszych i najmniejszych wsi Gminy należą **Łowiczki.** Należały do dóbr Zatorskich. W granicach wsi stawy. W XIX w. istniała tutaj bażantarnia założona przez hr. Maurycego Potockiego.

V.-2.
Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy Zator

Obszar i miejscowości Gminy Zator charakteryzują się bogactwem **dziedzictwa niematerialnego,** czyli historii, wyróżniającej ten teren z pośród innych gmin Małopolski. Tradycja niezależnego księstwa, siedziba książąt z dynastii Piastów, prawne odrębności w dziejach Rzeczypospolitej, to cenne dziedzictwo niematerialne decydujące o tożsamości i wyjątkowości obszaru. Ciągłość tradycji gospodarki stawowej prowadzonej w tym obszarze od średniowiecza do dziś dodatkowo owe walory historyczne potęguje.

W zakresie dziedzictwa materialnego, czyli zasobie nieruchomości zabytkowych w granicach Gminy widoczne są spore dysproporcje.
Największe i najcenniejsze nagromadzenie zabytków znajduje się w Zatorze. Jedynym mieście Gminy. Nawarstwiają się tu elementy zabytkowe od prahistorycznych śladów osadnictwa, przez średniowieczne grodzisko, średniowieczny lokacyjny układ urbanistyczny, nowożytne układy urbanistyczne podgrodzi i folwarków wraz ze stawami, osiemnastowieczną aleję wzdłuż traktu komunikacyjnego, dziewiętnastowieczny, romantyczny park krajobrazowy związany z zamkiem – rezydencją, cmentarz katolicki i kirkut, po zabytki budownictwa z różnych epok. Wartość szczególną ma sylweta i panorama miasta widziana z dróg dojazdowych, zwłaszcza z kierunków północnego i wschodniego.

Wśród zatorskich budowli dominuje gotycki kościół farny pod wezwaniem Św. Wojciecha i Jerzego. Wzniesiony w końcu XIV w., we wnętrzach przekształcony 1766, regotycyzowany w 1836 przez Franciszka Marię Lanciego, konserwowany gruntownie ok. 1960. /Wówczas usunięto pozorne sklepienia naw bocznych z 1888 i zastąpiono je konstrukcjami żelbetowymi oraz wyburzono neogotycką kruchtę/. Opodal kościoła wznosi się dawny zamek książęcy, przekształcony w 1836 na nowoczesną rezydencję w duchu romantycznego historyzmu przez Franciszka Marię Lanciego. Zamkowa oficyna, mur ogrodowy, park oraz położony po przeciwnej stronie kościoła zajazd (później wozownia i stajnie pałacowe), wszystkie z wieku XIX dopełniają program funkcjonalny i kompozycyjny zespołu. Zespół budowli zamku, kościoła i zabudowy towarzyszącej stanowi wyjątkowy w skali kraju zespół dokumentujący dzieje średniowiecznej siedziby piastowskich książąt i jednocześnie dziewiętnastowieczną, romantyczną rezydencję związaną z magnackim rodem Potockich, koncepcją siedziby – muzeum oraz europejską jakością rozwiązań stylowych historyzmu w autorskiej redakcji Lanciego. Szczególnie istotne dla tożsamości zespołu są budynki z zachowanymi elementami heraldycznymi – Pilawą Potockich.

Pozostałe budowle Zatora nie dorównują rangą artystyczną i historyczną zabudowie kościelnej i zamkowej, co nie oznacza, że nie są wartościowe.

Wśród zabudowy wyróżnia się neogotycki ratusz wzniesiony w 1903, według projektu znanego architekta krakowskiego i lwowskiego Jana Sas – Zubrzyckiego.

Wśród budowli użyteczności publicznej na szczególne wyróżnienie zasługuje również budynek dworca kolejowego, wzniesiony po 1884, według standardowego projektu ck kolei. Mimo powtarzalności form późnego historyzmu, dzięki niezłemu

stanowi zachowania, należy do obiektów wartościowych pod względem historycznym i artystycznym.
Wśród budynków mieszkalnych Zatora można wyróżnić dwie zasadnicze kategorie. Pierwszą stanowią murowane kamienice, domy miejskie, usytuowane w pierzejach rynkowych i w wychodzących z Rynku ulicach, pochodzące z XIX i XX w.
Drugą domy drewniane wznoszące się głównie na obrzeżach historycznego układu urbanistycznego.
W grupie pierwszej znajdują się budowle reprezentujące oszczędny formalnie klasycyzm (np. Rynek 2), gamę dziewiętnastowiecznych stylowych kostiumów historycznych (np. Krakowska 8, Oświęcimska 8, Rynek 14) oraz eklektyczne budowle łączące elementy historyzmu i secesji w skromnej redakcji peryferyjnych realizacji warsztatowych (np. Krakowska 6). Do grupy tej zaliczyć trzeba również murowane budowle willowe z początku XX w. zlokalizowane głównie przy traktach komunikacyjnych wyprowadzających z centrum miasta (ul. Wadowicka). Pod względem stylowym łączą się z grupą budowli eklektycznych z elementami historyzmu i secesji. Niewielki procent we wspomnianej grupie stanowią realizacje w duchu międzywojennego modernizmu. Interesującym wyjątkiem wyróżniającym się wśród nich klasą artystyczną mogą być wille w sąsiedztwie stacji kolejowej.
W grupie drugiej dominują tradycyjne, parterowe, wolnostojące domy drewniane. Pod względem formy oscylują od dziewiętnastowiecznych, osadzonych w dawnej tradycji domów miejskich (np. Stroma 10), po peryferyjne budynki bliższe formalnie drewnianym domom wiejskim. Te występują w dwóch formach – starszej bielonej chałupy zrębowej (Piastowska 14, Oświęcimska 22) i młodszej, z lat 30-tych XX w., domu szalowanego i malowanego w odcieniach brązu (Oświęcimska 7, Spadzista 1).

Jako czytelne obszary w tkance miasta zachowały się tereny dawnych folwarków miejskich. Budowle gospodarcze uległy znaczącym przekształceniom i utraciły wartość zabytkową.
Wartość urbanistyczną, jako przestrzeń i historyczną w skali detalu zachowały cmentarz katolicki i żydowski kirkut. Oba stanowią cenne zespoły o dziewiętnastowiecznym rodowodzie, niepozbawione elementów o wyrazie artystycznym (nagrobki, macewy).
Istotnymi elementami wzbogacającymi wyraz miasta historycznego są figury i krzyże przydrożne. Najcenniejsze z zachowanych w Zatorze pochodzą z XIX w. (św. Jan Kanty, Św. Roch, Św. Jan Nepomucen).
W granicach wsi należących do Gminy nasycenie budowlami o charakterze zabytkowym jest mniejsze. Daje się odczuć daleko idąca wymiana substancji. Zwłaszcza w zakresie budownictwa mieszkalnego. Wśród wyróżniających się budowli można wyodrębnić trzy grupy: architektura sakralna, rezydencyjna oraz mieszkalna (z towarzyszącą zabudową gospodarczą).

Architekturę sakralną reprezentują dwa zabytkowe kościoły drewniane. W Graboszycach z XVI w., stanowiący cenny przykład gotyckiej świątyni drewnianej w typie śląskim (bryła ze zróżnicowanym pod względem wysokości prezbiterium i korpusem, każde nakryte osobnym dachem, w odróżnieniu od typu małopolskiego, gdzie korpus i prezbiterium nakryte są wspólnym dachem o jednej kalenicy). W Palczowicach z końca XIX w. (1894), nawiązujący do tradycji śląskich, gotyckich kościołów drewnianych, z niespotykaną, wyjątkową wieloboczną izbicą w zwieńczeniu wieży.

Panoramę architektury sakralnej dopełniają niewielkie, tradycyjne kapliczki z początku XX w., w Laskowej i Palczowicach. Charakter sakralny mają również figury i kapliczki przydrożne. Najcenniejsze stanowią przykłady rzeźby warsztatowo – ludowej z drugiej połowy XIX w. Wśród przedstawień dominuje Św. Jan Nepomucen (Palczowice, Podolsze). Archaicznością formy wyróżnia się słupowa, bielona kapliczka ze Smolic.

Architektura rezydencyjna przetrwała po za Zatorem w Graboszycach i Rudzach. Relikty zespołów dworskich lub folwarcznych są czytelne jeszcze w układzie ruralistycznym w Laskowej, Smolicach i Palczowicach. Jednak stan przekształceń lub zupełna utrata substancji (Smolice) obniżają istotnie ich Wartość.

Zarówno pod względem metryki, jak i wartości stylowych wyróżnia się dwór obronny w Graboszycach. Pochodzi z 4 ćw. XVI w. i wraz z zachowanym ukształtowaniem terenu (kopiec, fosa) oraz dziewiętnastowiecznym parkiem i zabudowaniami gospodarczymi stanowi istotny w skali kraju przykład sarmackiej siedziby.

Skromniejszy i mocniej przekształcony, choć lepiej utrzymywany dwór w Rudzach ma genezę osiemnastowieczną. Jednak w jego bryle dominują neogotycki szczyt i klasycystyczne kolumny wspierające frontowy balkon. Park zachowany częściowo należy do grupy dziewiętnastowiecznych kompozycji krajobrazowych.

Z problematyką rezydencji pośrednio łączy się temat zabytków archeologicznych o własnych formach terenowych, czyli grodzisk. Czytelne formy pradziejowych i wczesnośredniowiecznych rezydencji lub osad obronnych zachowały się w Grodzisku, Trzebieńczycach oraz w Zatorze (czytelność ograniczona przez późniejszą zabudowę lokacyjną).

Wiejskie budownictwo mieszkalne, to przede wszystkim tradycyjne domy drewniane, zrębowe, ze zrębem bielonym wapnem, bądź częściej tylko z zamalowanymi wapnem mszeniami między belkami zrębu. Pojedyncze przykłady takich budynków zachowały się w min. w Graboszycach, Smolicach, Laskowej. Drugą, mniej liczną kategorię stanowią późniejsze domy drewniane ze zrębem szalowanym malowanymi deskami (domy takie występują pojedynczo właściwie we wszystkich wsiach regionu). Trzecią kategorię stanowią równie rozproszone po całym obszarze Gminy budynki murowane, ceglane, niekiedy tynkowane, z 1 ćw. XX w. o charakterystycznych proporcjach i detalu (stolarka) . Budynki te poddawane bieżącej modernizacji (wymiana tynku, stolarki, ocieplenia) łatwo tracą swe skromne walory historyczne i kompozycyjne. Budownictwo związane z tradycyjnymi przemysłami, czyli młyny i kuźnie w znacznej mierze nie przetrwało, lub uległo przekształceniom degradującym zupełnie ich cechy stylowe, czy historyczne.

Na tle wymienionych tu budowli i zespołów zabytkowych wyróżnia się zdecydowanie zespół krajobrazu kulturowego, który tworzą kompleksy stawów zatorskich. To Wartość historyczna i zabytkowa wciąż niedoceniona i nie wystarczająco odkryta. Stawy są postrzegane częściej, jako składnik środowiska przyrodniczego. Jednak mimo znaczących modernizacji technicznych w latach 80-tych XX w. zespół stawów zatorskich zachował autentyzm miejsca i funkcji oraz charakter świadomej ingerencji człowieka w warunki naturalne obszaru. Spełnia kryteria i definicję zabytkowego krajobrazu kulturowego zapisana w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Nieprzerwanie trwająca od średniowiecza gospodarka stawowa, to fenomen na skalę kraju. W tym kontekście zabytkiem szczególnej rangi jest rządcówka gospodarstwa

stawowego w Przerębie. Budynek z połowy XIX w, o skromnych cechach klasycystycznych, związany z gospodarką rybacką w dobrach Potockich, przez kontekst historyczny i krajobrazowy jest obiektem znacznie cenniejszym, niż wskazywałby to wyłącznie forma architektoniczna.

W kategorii zabytków ruchomych zasób jest znacznie uboższy. Współtworzy go wyposażenia trzech zabytkowych świątyń, z Zatora, Graboszyc i Palczowic oraz figury przydrożne. Można tu zaliczyc również nieliczne kamienne nagrobki z cmentarzy parafialnych i macewy z zatorskiego kirkutu. W kategorii zabytków ruchomych związanych z rezydencjami trzeba wymienić bogaty i ceny zespół polichromii, detalu architektonicznego, stolarki oraz nieliczne elementy wyposażenia pałacu w Zatorze. Zabytki związane z tradycjami gospodarki stawowej, innych tradycyjnych rzemiosł, historycznych warunków życia, czy dokumenty historyczne pozostające w gestii osób i instytucji, nie są powszechnie dostępne i zewidencjonowane. Koncepcje utworzenia Muzeum Karpia (Przeręb), czy Muzeum Miejskiego w Zatorze pozostają dotąd w sferze planów.

W kategorii zabytków archeologicznych w Gminie jest zewidencjonowanych 45 stanowisk archeologicznych ujętych w ewidencji zabytków archeologicznych województwa małopolskiego. Prezentują one bogatą chronologię, od paleolitu, po średniowiecze oraz sporą różnorodność form. Od pojedynczych znalezisk i śladów osadniczych, przez osady, obiekty warowne, po układ urbanistyczny Zatora.

Reasumując dziedzictwo kulturowe Gminy Zator w wymiarze architektonicznym oscyluje między zespołami i budowlami o znaczeniu ponadregionalnym (Zator, Graboszyce, Przeręb), przez wartościowe przykłady budownictwa o znaczeniu lokalnym (drewniana zabudowa mieszkalna), po marginalne przykłady budownictwa tradycyjnego (murowane domy wiejskie i cześć zabudowy miejskiej). Zabytki ruchome prezentują rangę regionalną. Zabytki archeologiczne są stosunkowo liczne. Szczególnie zwracają uwagę tutejsze grodziska.
Wyjątkowym wyróżnikiem i wartością substancji zabytkowej Gminy jest **krajobraz kulturowy** zespołów stawów, osadzony w tradycji sięgającej od średniowiecza, przez gospodarkę majątku Potockich, po współczesność. Mimo niezbędnej wymiany części substancji w czasie prac modernizacyjnych lat 80-tych XX w., lokalizacja, ciągłość tradycji hodowlanych, nazewnictwo i harmonijny związek z naturą sprawiają, że jest to krajobraz kulturowy o wielkim ładunku autentyzmu i randze przynajmniej krajowej. Szczególną trudność w kontekście ochrony krajobrazu stawów stanowi fakt, iż dla ich utrzymania niezbędne są nieprzerwane prace inżynieryjne i modernizacyjne. W przeciwnym razie stawy ulegną zamuleniu i zanikną ulegając sukcesji roślinności.

V-3
Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Formy ochrony zabytków są regulowane przez ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa cztery formy ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków, uznanie za ponik historii, ustanowienie parku kulturowego, ustanowienie strefy ochronnej w palnie zagospodarowania przestrzennego.
Gminna ewidencja zabytków nie jest ustawową formą ochrony, choć wpisanie obiektu do ewidencji skutkuje nałożeniem nań ograniczeń i zobowiązaniem do uwzględnienia przy sporządzaniu planów zagospodarowania przestrzennego.

W granicach gminy występują zabytki wpisane do rejestru zabytków, ujęte w strefach ochrony zapisanych w planach zagospodarowania przestrzennego oraz obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków.
Nie występują obiekty uznane za pomnik historii, bądź wnioskowane do takiego uznania oraz nie ma powołanych parków kulturowych.

V-3a
Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

Stan ilościowy wpisów do rejestru zabytków dla Gminy Zator jest od lat niezmienny. Zmieniają się jednak symbole i oznaczenia decyzji.
W przedstawionym zestawieniu wymienione zostały numery rejestru:

1. związane z decyzją o wpisie do rejestru zabytków ustanawiającą faktycznie ochronę obiektu,
2. związane z przeniesieniem decyzji do ksiąg rejestru województwa bielskiego w związku ze zmianami podziału administracyjnego kraju, oznaczone symbolem **(B)**
3. związane z przeniesieniem decyzji do ksiąg rejestru województwa małopolskiego w związku ze zmianami podziału administracyjnego kraju, oznaczone symbolem **(/M) – numeracja obecnie obowiązująca**

Wykaz obiektów w rejestrze zabytków:

1. Graboszyce gm. Zator – kościół p.w. św. Andrzeja, otoczenie, drzewostan, A-282 z 26.06.1961 oraz A-505 z 19.06.1987; (**zmiana decyzji A-79/M)**
2. Graboszyce gm. Zator – zespół dworski, decyzja obejmuje dwór wraz z otoczeniem parkowym;
   A-501/88 z 2.05.1988 (B) **[A-833/M]**
3. Grodzisko gm. Zator – grodzisko wczesnośredniowieczne, A-583/88 z 16.11.1988 oraz A-729/98 z 22.04.1998 (B) **[A-834/M]**
4. Palczowice gm. Zator – kościół drewn. p.w. św. Jakuba Młodszego, A-113 z 28.02.1969 oraz A-287/78 z 30.03.1978 (B)**[A-967/M]**
5. Rudze gm. Zator – dwór, park,
   A -396 z 17.11.1972, aktual. A-282/78 z 21.03.1978 (B) **[A-1000/M]**

6. Trzebieńczyce, gm. Zator - średniowieczna osada,
   A-674/91 z 22.11.1991– **przekazano do rej. C zabytków archeologicznych**
7. Zator gm. Zator – układ urbanistyczny,
   A-482 z 25.02.1987 (B) **[A-1180/M]**
   Uwaga: Nie jest zamknięta sprawa wniosku o wykreślenie z rejestru zabytków części obszaru objętego ochroną konserwatorską decyzją A-482 z 25.02.1987 dotyczącą układu urbanistycznego Zatora.
   Wniosek sformułowany przez Gminę Zator został zgodnie z procedurą administracyjną złożony do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W 2012 Departament Ochrony Zabytków MKiDN sygnalizował, że wnioskowana część obszaru zostanie wykreślona z rejestru zabytków.
8. Zator gm. Zator - grodzisko wczesnośredniowieczne (stanowisko archeologiczne nr 21) A - 687/93
9. Zator gm. Zator – kościół p.w. śś. Wojciecha i Jerzego,
   A-162 z 15.01.1970, aktual. A-299/78 z 20.04.1978 **[A-1156/M]**
10. Zator gm. Zator – pałac, otoczenie, park tarasowy, oficyna (tzw. „portierówka"), brama z fragmentem muru obwodowego,
    A-397 z 02.12.1972, aktual. A-300/78 z 20.04.1978 (B) **[A-1181/M]**

V-3b
Obiekty ujęte ochroną w planie zagospodarowania przestrzennego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zator, który powstał w wyniku uchwały nr VIII/31/2011 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 21 marca 2011 r. o zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru gminy Zator, o którym mowa w uchwale nr XVI/96/07 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 27.12.2007. wyznacza obszary i obiekty chronione z mocy planu.

W planie uwzględnia się zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków oraz ochrony krajobrazowych wartości terenu, w tym dotyczące:

1) obiektów i terenów objętych ochroną konserwatorską (czyli wpisanych do rejestru zabytków),
2) obiektów ujętych w ewidencji zabytków obejmowanych ochroną przez plan (według załączonego w punkcie IV-3 niniejszego opracowania wykazu),
3) stanowisk archeologicznych obejmowanych ochroną przez plan, (według załączonego w punkcie IV-3 niniejszego opracowania wykazu),
4) dóbr kultury współczesnej, obejmowanych ochroną przez plan,
(na terenie gminy nie zidentyfikowano dotąd dóbr kultury współczesnej)

Szczegółowe omówienie problemu i zakresów ochrony por. punkt IV-3 niniejszego opracowania.

V-3c
Obiekty wpisane do ewidencji zabytków:

Zgodnie z regulacją Art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.
Wzór karty adresowej zabytku nieruchomego określa *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661)*

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:
1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zatem w przypadku Gminy Zator obligatoryjnie w gminnej ewidencji zabytków się znajdują:

1. zabytki nieruchome wpisane do rejestru:

- Graboszyc gm. Zator – kościół p.w. św. Andrzeja, otoczenie, drzewostan,
- nr rejestru **A-79/M**
- Graboszyc gm. Zator – dwór wraz z otoczeniem parkowym;
  nr rejestru **A-833/M**
- Grodzisko gm. Zator – grodzisko wczesnośredniowieczne
  nr rejestru **A-834/M**
- Palczowice gm. Zator – kościół drewn. p.w. św. Jakuba Młodszego,
  nr rejestru **A-967/M**
- Rudze gm. Zator – dwór i park,
  nr rejestru **A-1000/M**
- Zator gm. Zator – kościół p.w. śś. Wojciecha i Jerzego,
  nr rejestru **A-1156/M**
- Zator gm. Zator – pałac, otoczenie, park tarasowy, oficyna (tzw. „portierówka"), brama z fragmentem muru obwodowego,
  nr rejestru **A-1181/M.**

W ewidencji nie znajdują się:
- Zator gm. Zator – układ urbanistyczny, nr rejestru A-1180/M, gdyż ewidencję prowadzi się wyłącznie dla zabytków nieruchomych indywidualnie wpisanych do rejestru zabytków.
- Trzebieńczyce, gm. Zator - osada średniowieczna,
  decyzja A-674/91 z 22.11.1991– (przekazana do rejestru C zabytków archeologicznych), gdyż ewidencji nie prowadzi się dla zabytków archeologicznych.

– Zator gm. Zator - grodzisko wczesnośredniowieczne (stanowisko archeologiczne nr 21) A - 687/93, gdyż ewidencji nie prowadzi się dla zabytków archeologicznych

2. inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Wojewódzką ewidencję zabytków tworzą karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa wykonywane na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
W przypadku obiektów z Gminy Zator karty zostały wykonane wyłącznie dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków (zachodzi przypadek tożsamości zbiorów 1 i 2).

3. inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

W dokumentach strategicznych i planistycznych odnotowanych jest 251 obiektów zaliczanych do ewidencji gminnej. Zostały one włączone w tekst planów i strategii w formie wykazów sporządzonych na podstawie kart adresowych, tak zwanych *fiszek,* przekazanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Zgodnie z cyt. wyżej regulacjami nie są to obiekty, które obligatoryjnie, z mocy prawa muszą znajdować się w gminnej ewidencji zabytków. Włączenie do gminnej ewidencji zabytków całego zasobu informacyjnego, którym w formie kart adresowych (fiszek) dysponuje Wojewódzki Konserwator Zabytków, bez aktualizacji nie jest działaniem poprawnym.
Do 2011 nie sporządzano w gminie Zator odrębnych kart adresowy dla potrzeb gminnej ewidencji zabytków. Potrzeba wykonania kart adresowych gminnej ewidencji zabytków zgodnych z wzorem załączonym do nowego Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem *(Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661)* dała mo*żliwośc weryfikacji wykazów obiektów ewidencyjnych. Przyjęcie kart adresowych przez Burmistrza Zatora i włączenie ich do gminnej ewidencji zabytków daje możliwość aktualizacji stanu zasobu gminnej ewidencji zabytków.*

Zalecane jest zachowywanie ostrych kryteriów przy włączaniu kart adresowych do gminnej ewidencji zabytków. Obiekty zaliczane do tej kategorii muszą spełniać kryteria jednej z wydzielonych grup obiektów:

1. obiekty historyczne o wyraźnych cechach stylowych;
2. obiekty historyczne związane z ważnymi w skali lokalnej *wydarzeniami, lub osobami;*
3. *reprezentatywne przykłady budownictwa tradycyjnego;*

Jednocześnie muszą to być obiekty, co do których zakłada się celowość ich zachowania, lub konieczność udokumentowania.
Należy wykluczyć obiekty w stanie katastrofy budowlanej, przekształcone, wtórnie rozbudowane, pozbawione autentyzmu substancji i formy oraz obiekty bez wyraźnych cech stylowych.

Zbiór kart adresowych przyjętych przez Burmistrza Zatora i włączonych do gminnej ewidencji zabytków stanowi niezbędny załącznik do programu opieki nad zabytkami Gminy Zator.

Trzeba zaznaczyć, iż:
Zgodnie z § 16 ust. 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (…) „kartę ewidencyjna nieruchomości (…), która przestała być zabytkiem, wyłącza się z krajowej i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz przechowuje w archiwum zakładowym Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków."
„Przepis (…) stosuje się odpowiednio do karty adresowej zabytku, o której mowa w § 17, z tym że karta ta jest przechowywana w archiwum zakładowym urzędu gminy."
Tym samym ustawodawca wskazał możliwość wyłączenia z gminnej ewidencji zabytków karty adresowej obiektu, który utracił wartość zabytkową, czyli przestał być zabytkiem.

VI. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy.

VI.-1
Analiza SWOT stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Zator

S(Strengths) – mocne strony:

- Bogactwo i ranga dziedzictwa historycznego (niematerialnego)
- Istnienie na terenie gminy zabytków o wysokiej, ponadregionalnej jakości artystycznej i historycznej.
- Skupienie najcenniejszych zabytków w zespołach o czytelnych granicach i wyraźnym charakterze (miasto historyczne, krajobraz kulturowy stawów zatorskich, zespół dworski w Graboszycach)
- Dobrze utrzymane zabytki sakralne wpisane w szlak architektury drewnianej w Małopolsce.
- Różnorodność obiektów i zespołów zabytkowych
- Obecność problematyki zabytków w strategiach i planach Gminy.
- Obecność problematyki ochrony zabytków w polityce województwa małopolskiego.
- Ugruntowana świadomość wśród zarządzających ogólnej wartości i potencjału turystycznego tkwiącego w zasobie zabytków i krajobrazu kulturowego Gminy.
- Występowanie obszarów objętych ochroną, jako cenne obszary przyrodnicze.
- Funkcjonowanie kulturowych szlaków tematycznych.
- Sąsiedztwo aglomeracji Krakowa i Śląska
- Tradycja współpracy z Akademią Sztuk Pięknych w Krakowie, wydziałem konserwacji.
- Zaangażowanie stowarzyszeń społecznych w proces rewaloryzacji obiektów (np. konserwacja kapliczek).

W(Weaknesses) – słabe strony:

- Stan techniczny większości obiektów zabytkowych.
- Szczupłość środków na remonty konserwatorskie.
- Brak zagospodarowania lub niewłaściwe użytkowanie części obiektów zabytkowych.
- Brak funkcji dla zamku zatorskiego.
- Złożone, lub nieuregulowane stosunki własnościowe (zamek w Zatorze, roszczenie dawnych właścicieli).
- Niewystarczające rozpoznanie i zdefiniowanie zasobu dziedzictwa kulturowego.
- Stosowanie nowych materiałów (ahistorycznych) przy remontach i konserwacji obiektów zabytkowych, zniekształcanie elewacji.
- Sukcesywne ubytki w zasobie dziedzictwa kulturowego Gminy.
- Brak powszechnej akceptacji społecznej dla wprowadzania nowych, czy poszerzania istniejących form ochrony zabytków.
- Skłonność do niekontrolowanej urbanizacji terenów wiejskich.
- Brak koordynacji ochrony zabytków z ochroną przyrody

- Słabość egzekucji przepisów prawnych, wykonawczych w zakresie ochrony zabytków.
- Niedobór świadomości społecznej w zakresie zrozumienia wartości historycznej i estetycznej obiektów zabytkowych, zwłaszcza tradycyjnego budownictwa drewnianego.
- Brak partnerów strategicznych w projektach rewitalizacji obszarów zabytkowych.

O(Opportunities) – szanse:

- Bliskość skupiska miejsc z listy światowego dziedzictwa UNESCO, z rekordowym w skali kraju przepływem turystów – pole do poszerzenia promocji regionu i „pozyskania" części odwiedzających.
- Alternatywność i komplementarność dziedzictwa kulturowego regionu, czyniąca oryginalną ofertę turystyczną Gminy w skali ponadregionalnej.
- Dotychczasowe powstrzymywanie degradacji najcenniejszych zespołów.
- Rozumienie zabytków jako produktu gospodarczego.
- Aktywizacja w zakresie ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego skierowana ku społeczności lokalnej (np. rewaloryzacja parku w Zatorze).
- Kultywowanie lokalnych tradycji, promowanie produktu regionalnego.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej dziedzictwa kulturowego
- Rozwój inicjatyw lokalnych i inicjatyw pozarządowych organizacji działających na polu ochrony zabytków
- Rozwój mediów i nowych systemów informacji oraz wykorzystanie ich w popularyzowaniu zabytków i ich ochrony
- Bliskie silne środowisko naukowe w dziedzinach mających wpływ na ochronę zabytków - oddziaływanie środowiska akademickiego Krakowa i Śląska.

T(Threats) - zagrożenia:

- Funkcja czasu i dostępności środków – długotrwałość wszelkich działań konserwatorskich.
- Trudność koordynowania działań w sferze ochrony zabytków.
- Nie docenianie roli krajobrazu kulturowego i rangi Stawów Zatorskich, jako obiektów zabytkowych.
- Presja inwestorów na przebudowę (często niewłaściwą ze stanowiska konserwatorskiego) i zmianę funkcji zespołów i obiektów zabytkowych.
- Skłonność (widoczna w skali kraju) do disneylandyzacji i makietyzacji zabytków.
- Kryzys gospodarczy w skali kraju.
- Niewystarczający nadzór nad zabytkami ze strony instytucji do tego powołanych.
- Uciążliwość i długotrwałość postępowań administracyjnych związanych z obiektami zabytkowymi.
- Klęski i zdarzenia losowe, zagrożenie geologiczne (skarpa zamkowa i kościelna)
- Trudności w zdobywaniu funduszy krajowych i europejskich.

- Cząstkowe, a nie kompleksowe rozwiązywanie problemów związanych z zasobem zabytkowym.
- Słabość instrumentów, którymi Gmina może ingerować w zakres odpowiedzialności osób fizycznych władających zabytkami.
- Pozostawanie w „cieniu" Oświęcimia i Krakowa przy podziale środków na ochronę zabytków.
- Słaba baza noclegowa i szczupłość możliwości obsługi ruchu turystycznego.

VI-2
Diagnoza

Zasób zabytków i cennych krajobrazów kulturowych w Gminie Zator jest poważny i charakteryzuje się dużym potencjałem, tak w sferze kulturowej, jak i gospodarczej.
Jest to zasób zachowany w czytelnych i zwartych zespołach oraz w postaci pojedynczych obiektów rozsianych w śród współczesnego zainwestowania terenu.
Zasób ten poddaje się waloryzacji i kategoryzacji.

W skali gminy zespołami o najwyższej, ponadregionalnej (krajowej) randze są:

Zespół zabudowy historycznego Zatora, który współtworzą zamek z otoczeniem, park, kościół farny, układ urbanistyczny miasta lokacyjnego oraz wypełniająca ów układ zabudowa historyczna. Mimo zróżnicowanej wartości poszczególnych składników zespołu ich suma tworzy wartość spotęgowaną. Nawet budowle o mniejszej wartości zabytkowej, które stanowią harmonijne dopełnienie zespołu, zyskują na znaczeniu i przyczyniają się do wysokiej ogólnej oceny jakości zespołu zabytkowego historycznego Zatora.

Zespół krajobrazu kulturowego Stawy Zatorskie – unikatowy w skali kraju zespół krajobrazu kulturowego, który dokumentuje tradycyjną gospodarkę rybacką o średniowiecznym rodowodzie. Dotychczasowe przekształcenia substancji i infrastruktury technicznej gospodarstw rybackich wynikające z konieczności stałej modernizacji stawów, nie obniżają ogólnej wartości zespołu, który charakteryzuje się nieprzerwaną ciągłością tradycji, miejsca i funkcji. W skali zespołu szczególnej wartości nabierają zabudowania historyczne, takie jak rządcówka w Przerębie, czy dwór w Rudzach, powiązane z krajobrazem gospodarstw stawowych.

Rangę regionalną (w skali województwa) prezentują:

Zespół dworski w Graboszycach, z renesansowym dworem i kompleksami parkowym i gospodarczym.

Kościół drewniany w Graboszycach.

Kościół drewniany w Palczowicach.

Grodzisko w Grodzisku.

Rangę lokalną (istotną w skali lokalnych społeczności) prezentują:

Tradycyjna zabudowa drewniana zachowana jednostkowo w sołectwach gminy.

Zespół zabudowy stacji kolejowej w Zatorze i most kolejowy, jako zabytek techniki.

Zewidencjonowane stanowiska archeologiczne.

Kapliczki i figury przydrożne.

Zespoły pomników nagrobnych na cmentarzach katolickim i żydowskim w Zatorze.

Międzywojenne budynki mieszkalne (wille) na obrzeżach zespołu lokacyjnego Zatora.

Murowana zabudowa tradycyjna występująca pojedynczo w sołectwach Gminy.

Relikty zespołów dworskich (po za Graboszycami i Rudzami) oraz zespołów gospodarczych (młyny) w sołectwach gminy.

Kopiec Grunwaldzki w Rabusiowicach.

Stan zachowania zasobu jest zróżnicowany. Wielką szansę generuje fakt, iż nie ma w granicach Gminy większych dominant negatywnych, degradujących w znaczącym stopniu krajobraz kulturowy. Krajobraz ów jest zachowany, jako czytelny, harmonijny i nasycony walorami przyrodniczo – historycznymi.
Wśród zabudowy w zespole historycznego Zatora widoczne jest znaczne zużycie substancji, które powoduje potrzebę interwencji remontowo – konserwatorskiej.
Szczególnie zagrożone są obiekty pozbawione funkcji użytkowych, oczekujące na zagospodarowanie. W tej kategorii znajdują się obiekty najcenniejsze, czyli zamek, rządcówka w Przerębie, czy dwór w Graboszycach.
W stosunku do najcenniejszych zabytków Zatora, czyli zamku i kościoła nie jest całkowicie zażegnane zagrożenie geologiczne, osuwania się skarpy miejskiej.
Istotnym rodzajem zagrożeń jest niefachowa modernizacja i adaptacja prowadzona w budynkach w miejskim zespole zabytkowym, która przyczynia się do sukcesywnego obniżania wartości, tak poszczególnych budowli, jak i całego zespołu.
Drugą grupą krańcowego zagrożenia jest tradycyjne budownictwo drewniane, które „przeżyło" swój czas sprawności technicznej i użytkowej. Docelowo nie da się utrzymać dotychczasowej funkcji tych budynków, a co za tym idzie szansa na ich przetrwanie istnieje wyłącznie w przypadku znalezienia innej formuły ich użytkowania i świadomej decyzji o zachowaniu (przy zaangażowaniu środków publicznych).

W dobrym stanie zachowania znajdują się zabytki sakralne. Ewentualnych ingerencji potrzeba w zagospodarowanie ich otoczenia, by miały zapewnioną właściwą ochronę i ekspozycję.
Dobrze utrzymany, lecz potencjalnie zagrożony zmianami w sposobie użytkowania i finansowania jest zespół zabudowy kolejowej w Zatorze.
Przydrożne figury i kapliczki w większości zostały poddane pracom konserwatorskim i ich stan jest zadawalający. Zagrożone natomiast są kamienne nagrobki i macewy z cmentarzy Zatora.

Można stwierdzić, iż na stan zachowania substancji zabytkowej mają wpływ następujące czynniki: prawo własności, sprawowanie opieki i ochrony w interesie społecznym i rozumienie owego interesu, akceptacja społeczna oraz źródła i zakres finansowania, organizacja działań i wreszcie kompetencje wykonawców oraz skuteczność nadzoru konserwatorskiego i egzekucji przepisów z zakresu ochrony zabytków.

Samorząd gminny może oddziaływać szczególnie w zakresie kształtowania opinii społecznej, wskazywania potrzeb i możliwości działań oraz inicjowania i nadzorowania konkretnych przedsięwzięć. W przypadku obiektów, które stanowią własność osób fizycznych lub prawnych inicjatywy Gminy mogą być tylko pomostem do współpracy z właścicielami, którzy faktycznie i prawnie odpowiadają za stan zabytków.

Gmina Zator dysponuje sprawnymi narzędziami w postaci prawa miejscowego (miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego), które mogą zapobiegać degradacji dziedzictwa kulturowego w skali inwestycji i współczesnych ingerencji. W skali niezbędnych działań zachowawczych - remontowo – konserwatorskich Gmina może być tylko partnerem dla osób i podmiotów władających obiektami. Funkcjonujący w Gminie system zachęty w postaci możliwości dofinansowania prac konserwatorskich przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków jest modelowym przykładem otwierania możliwości współpracy prywatno – publicznej w imię dobrze rozumianego interesu zbiorowości (por. Aneks 1). W skrajnych, negatywnych przypadkach, Gmina może podejmować interwencje prawne za pośrednictwem wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków i nadzoru budowlanego.

Ze względu na perspektywy zachowania, ekspozycji i wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy celowe jest rozważenie możliwości i warunków powołania szczególnej, ustawowej formy ochrony, jaką jest park kulturowy dla obszaru krajobrazu kulturowego Stawy Zatorskie. Forma ta pozwala na elastyczne dostosowanie zasad ochrony, do potrzeb gospodarowania i uprawy krajobrazu. Zarazem daje Gminie możliwość nadzoru i ingerencji w działania dotyczące obszarów najcenniejszych, strategicznych ze względów ochronnych i promocyjnych. W kontekście możliwych przekształceń własnościowych, rozdrobnienia gospodarstw, lub pojawiania się nowych podmiotów gospodarczych działających w obszarze Stawów Zatorskich, taki umocowany formalnie, nadzór gminy wydaje się w nieodległej perspektywie celowy. Trzeba zważyć, że powołanie parku może torować drogę do wnioskowania o uznanie obszaru Zatora i Stawów Zatorskich za Pomnik Historii RP. Ranga historyczna i wartość substancji zabytkowej zespołu miasta i kompleksu krajobrazowego Stawów Zatorskich czyni takie działania uzasadnionymi i rokującymi szanse powodzenia. W dal-

szej perspektywie interesującym wydaje się rozpoznanie możliwości i szans na promocję krajobrazu historycznych Stawów Zatorskich na arenie międzynarodowej, w tym wśród miejsc Światowego Dziedzictwa Kultury i Natury UNESCO. W związku z poszukiwaniem nowej formuły owych miejsc i preferowaniem obiektów nietypowych, szczególnie związanych z historycznymi technikami gospodarczymi oraz ze sztuką kształtowania krajobrazu, propozycja promowania stawów Zatorskich może okazać się atrakcyjna w skali międzynarodowej.

CZĘŚĆ OPERACYJNA

VII. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Zgodnie z intencją ustawodawcy, wieloletni i cykliczny Gminny Program Opieki nad Zabytkami ma na trwałe wprowadzić problematykę związaną z zabytkami w obszar zainteresowania i troski władz gminy. Przejawem tego zainteresowania ma być podejmowanie różnorakich działań angażujących różne podmioty, przy możliwie szerokim i integralnym postrzeganiu przedmiotu ochrony, nie wyłączając kontekstu krajobrazowego czy przyrodniczego. Wdrożenie Gminnego Programu, poprzez wykonanie wskazanych zadań, ma pomóc w realizacji celów określonych przez ustawodawcę. W przypadku Gminy Zator, w której funkcjonują strategie i programy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego program jest dokumentem podsumowującym dotychczasowe i ukierunkowującym dalsze działania.

VII. 1. Priorytety programu opieki nad zabytkami

Priorytety (obszary i tematy strategiczne)

1. rewaloryzacja zespołu urbanistycznego historycznego Zatora

2. ochrona i eksponowanie walorów historycznych krajobrazu kulturowego Stawów Zatorskich. Wspieranie poszukiwań szerszej formuły ochrony, udostępniania i promocji fenomenu.

3. ochrona indywidualna obiektów wpisanych do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem tradycyjnej architektury drewnianej i kapliczek przydrożnych.

VII. 2. Kierunki działań programu opieki

Cele strategiczne

- zwiększenie skuteczności ochrony i opieki nad zabytkami,

- zachowanie historycznego charakteru i walorów kulturowych układu urbanistycznego Zatora oraz udostępnienie zespołu zamkowo – parkowego, jako wiodącej atrakcji regionu.

- zachowanie przyrodniczego i historycznego charakteru oraz walorów kulturowych krajobrazu Stawów Zatorskich. Stworzenie centrum turystyczno – edukacyjnego związanego z tym obszarem, w oparciu o zabytkowy zespół zabudowy Przerębu. Rewitalizacja Przerębu.

- podejmowanie działań na rzecz odnowy obiektów zabytkowych będących własnością osób fizycznych i prawnych (realizacja programów, partnerstwo publiczno - prywatne),

- promocja zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,

- zwiększenie partycypacji społecznej w opiece nad zabytkami,

- popieranie idei i współpraca przy tworzeniu wojewódzkiego systemu ochrony krajobrazu kulturowego – objęcie trwałą ochroną obszarów cennych pod względem przyrodniczym, krajobrazowym i kulturowym

- ochrona dziedzictwa kulturowego na obszarach miejskich i wiejskich – inicjowanie działań w celu aktywnej ochrony wybranych obiektów dokumentujących tradycyjną zabudowę wiejską (architektura drewniana).

VII. 3. Zadania programu opieki

a. W zakresie kształtowania i inicjowania działań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami:

- realizacja działań zapisanych w Lokalnym programie rewitalizacji dla Miasta Zatora na lata 2007 – 2013**. Przygotowanie**
- zabezpieczenie obiektów zabytkowych oraz o walorach historycznych, architektonicznych i urbanistycznych;
- podniesienie walorów estetycznych, funkcjonalnych i technicznych przestrzeni publicznych;
- rozwiązanie problemów związanych z komunikacją;
- zrównoważenie problemów ekologicznych na rewitalizowanym obszarze, a w szczególności dotyczących stosunków wodnych terenu;
- Przygotowanie kontynuacji programu w kolejnym okresie realizacyjnym.

- wspieranie inicjatywy utworzenia Muzeum Regionalnego w Zatorze oraz Muzeum Rybactwa w zespole rządcówki gospodarstwa stawowego w Przerębie.

- zaangażowanie środków na wydawnictwa, foldery i portal internetowy promujące walory i zasoby kulturowe i krajobrazowe Gminy, porozumienie na temat możliwości promocji Gminy w małopolskich miejscach światowego dziedzictwa UNESCO, porozumienia z touroperatorami.

- promowanie zabytków Gminy poprzez udział w Małopolskich Dniach Dziedzictwa Kulturowego organizowanych przez Urząd Marszałkowski Wojewódz-

twa Małopolskiego oraz Europejskich Dniach Dziedzictwa Narodowego, organizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego,

- popieranie inicjowania i wspieranie działań zmierzających do rozwoju na terenie gminy ścieżek rowerowych i spacerowych, ze zwróceniem szczególnej uwagi na ich powiązanie z obiektami zabytkowymi oraz na ich popularyzowanie,

- podjęcie akcji informacyjnej w zakresie wartości, specyfiki, zagrożeń i przepisów odnośnie zabytków archeologicznych,

- ożywienie współpracy ze społecznymi opiekunami zabytków i stowarzyszeniami miłośników regionu – akcje promocyjne, szkolenia, aktywizacja środowisk,

- patronat nad kultywowanie regionalnych tradycji i produktów o istotnym w skali województwa znaczeniu, stanowiących ważny wkład Gminy w dziedzictwo kulturowe regionu

b. W zakresie organizacyjno-prawnym:

- inicjowanie we współpracy z prawnym dysponentem obiektu wpisu do rejestru zabytków rządcówki gospodarstwa rybackiego w Przerębie.

- przeprowadzenie akcji informacyjnej wśród właścicieli drewnianych, tradycyjnych budynków mieszkalnych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na temat możliwości ubiegania się u Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o ich wpis do rejestru zabytków i co do zakresu możliwych dofinansowań działań ochronnych.

c. W zakresie dokumentacji i badań:

- wykonanie analizy celowości, możliwości i skutków powołania parku kulturowego Zator i Stawy Zatorskie, jako narzędzia umożliwiającego sprawowanie zarządu, ochrony i opieki nad tym obszarem oraz działania umożliwiającego wystąpienie o uznanie tego obszaru za Pomnik Historii.

- popieranie inicjatyw służących dokumentowaniu (fotografie, rysunki, opisy, zbieranie informacji historycznych i legend) dziedzictwa kulturowego regionu. Współdziałanie z jednostkami badawczymi i grupami miłośników, stowarzyszeniami oraz młodzieżą szkolną (konkursy).

- gromadzenie informacji na temat obiektów zabytkowych i aktualizowanie danych zawartych w gminnej ewidencji zabytków (utworzenie bazy informacyjnej).

d. W zakresie finansowym:

- zabezpieczenie w budżecie środków finansowych na ochronę i utrzymanie obiektów zabytkowych stanowiących własność gminy,

- realizacja programu pomocy finansowej dla właścicieli obiektów zabytkowych, zgodnie z założeniami Uchwała Nr XI/58/11 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

- przeznaczenie środków na wykonanie analizy celowości, możliwości i Ewentualnych zasad działania w przypadku powołania parku kulturowego Zator i Stawy Zatorskie

e. W zakresie interwencyjnym:

- zainicjowanie stworzenia programu rewitalizacji architektury drewnianej, ochrony wybranych najcenniejszych obiektów budownictwa drewnianego w drodze dialogu z właścicielami nieruchomości. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, wynikających z wartości obiektu oraz realnego zagrożenia, podjęcie działań zmierzających do wykupu (przez gminę) wybranych obiektów i objęcia opieką samorządu. Dążenie do ochrony tych obiektów in situ.

- rozpoznanie i prowadzenie stałego monitoringu stanu zachowania, sposobu użytkowania, zabezpieczenia przeciwpożarowego oraz antywłamaniowego wiodących zespołów i obiektów zabytkowych gminy, we współpracy z właścicielami, policją i strażą pożarną.

- stałe monitorowanie stanu zachowania i ochrony obszarów krajobrazu kulturowego Stawy Zatorskie. Przeciwdziałanie zagrożeniom, zwłaszcza zagrożeniom strukturalnym.

f. W zakresie prac remontowo-konserwatorskich i utrzymania obiektów:

- Rewaloryzacja zabytkowego Zespołu Pałacowo-Parkowego w Zatorze – etap I, park tarasowy z XV-XVII w., zgodnie z założeniami Planu odnowy miejscowości.

- Kościół w Palczowicach - modernizacja i przebudowa infrastruktury wokół zabytkowego drewnianego kościoła oraz odnowa i konserwacja obiektu, zgodnie z zapisami w Planie odnowy wsi.

- Monitorowanie postępu prac konserwatorskich w zespole dworskim w Graboszycach.

- Monitorowanie stanu zachowania i działań remontowo – konserwatorskich w rządcówce w Przerębie.

VIII. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Rozwiązania organizacyjne i instytucjonalne

W obecnej sytuacji prawnej wdrożenie programu jest obowiązkiem administracji samorządowej Gminy. Partnerami w realizacji programu mogą być organizacje i stowarzyszenia społeczne aktywne w dziedzinie kultury. W zakresie edukacji i promocji istotną rolę do spełnienia mają placówki oświatowe.
Podstawowym narzędziem realizacji programu w zakresie ochronnym pozostaje prawo miejscowe, a szczególnie regulacje w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy. Wobec aktualnego obowiązywania planu zapewniającego podstawową ochronę walorów kulturowych, celowe jest wypracowanie szczegółowych programów operacyjnych służących realizacji założonych celów.

Mechanizmy finansowania zadań

Finansowanie działań należy opierać na środkach własnych gminy oraz możliwych dofinansowaniach ze strony Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (projekty resortowe - priorytety), Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Województwa Małopolskiego (prace konserwatorskie przy zabytkach nieruchomych i ruchomych, wpisanych do rejestru zabytków), programach resortowych takich, jak „Konserwator" (np. konserwacja przydrożnych kapliczek, porządkowanie zabytkowych parków). Optymalnym rozwiązaniem jest przeniesienie części ciężaru finansowania działań z zakresu ochrony zabytków na inwestorów indywidualnych (np. adaptacja dla potrzeb komercyjnych historycznych budynków, przy zachowaniu formy i detalu historycznego).

Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Monitoring służy następującym celom:

- dostarczaniu podmiotom biorącym udział w zarządzaniu miejscem czy obiektem informacji o skuteczności prowadzonych działań ochronnych,
- umożliwieniu stałej weryfikacji i ulepszania działań ochronnych,
- dostarczaniu organom sprawującym nadzór nad obszarem będącym przedmiotem ochrony danych o stanie przedmiotu ochrony,
- sporządzaniu okresowych raportów umożliwiających przegląd zadań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Szczególnie ważne jest przewidzenie i określenie, w jakich przypadkach wyniki monitoringu wpłynął na sposób sprawowania ochrony nad dobrami dziedzictwa kulturowego. Monitoring powinien być tak zaplanowany, aby umożliwiał ocenę przynajmniej takich parametrów:

- skuteczność ochrony (porównanie otrzymanych rezultatów z rezultatami oczekiwanymi, wyrażonymi poprzez stan ochrony),
- skuteczność zastosowanych środków,
- zmianę stanu obiektu,

- zagrożenia środowiskowe.

W przypadku gminy Zator celowym jest:

1. Przeprowadzanie oceny stanu zabytków architektury i budownictwa uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków (co 2 lata). Ocena powinna obejmować:

- określenie zmian ilościowych substancji zabytkowej (ubytki),
- przekształcenia substancji zabytkowej (rozbudowy i przebudowy ze zmianą formy),
- ilość prac remontowych i konserwatorskich (zachowanie lub rekompozycja form historycznych),
- zestawienie roczne środków finansowych wydatkowanych na cele ochrony zabytków przez Gminę i pozyskanych ze źródeł zewnętrznych.

Uzyskane dane ilościowe będą jednoznacznym wskaźnikiem tendencji w zakresie zachowania zasobu zabytkowej zabudowy. Jeśli okresowy przegląd zostanie połączony z wykonaniem dokumentacji fotograficznej, narastać będzie wartościowa dokumentacja zasobu historycznej zabudowy.

2. Odnotowanie zmian wprowadzanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w zakresie wyznaczenia terenów przeznaczonych pod zabudowę /zmiany punktowe w obowiązujących planach, nowe plany/ (co 4 lata). Porównanie danych z poszczególnych okresów udokumentuje tendencje urbanistyczne i skuteczność ochrony obszarowej krajobrazów kulturowo-przyrodniczych.

3. Zbieranie informacji o ruchu turystycznym (doroczne) - roczne dane ilościowe wykażą tendencję wykorzystywania terenów gminy w zakresie turystyki oraz będą pomocne przy ocenie skuteczności działań promocyjnych.

4. Zbieranie informacji o działalności edukacyjno-kulturalnej związanej z promocją dziedzictwa kulturowego Gminy (doroczne) - roczne dane ilościowe wykażą aktywność Gminy i innych podmiotów obecnych na terenie gminy w zakresie edukacji kulturowej i działań promocyjnych.

Podsumowanie danych ilościowych i ich analiza jakościowa pozwolą na sformułowanie okresowej oceny realizacji programu. Zgodnie z zapisem ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami burmistrz jest zobowiązany przedstawić Radzie Gminy okresowe sprawozdanie z realizacji gminnego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Dane z monitoringu zapewnia wiarygodność takiego sprawozdania.

Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Możliwe źródła pozyskania środków finansowych na projekty z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego

Środki Województw Małopolskiego, wg. kierunków określonych w *Wojewódzkim programie opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013*

Środki Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
wg. regulaminu przyznawania środków.

Programy Operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
www.mkidn.gov.pl

Dziedzictwo kulturowe

Typy dofinansowanych zadań:

- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków:
  - planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji
  - przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

Wnioskodawcy:

- osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego – zadania przewidziane do wykonania w roku bieżącym podmioty prawne i osoby fizyczne posiadające tytuł prawny do zabytku, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków – zadanie zrealizowane w ciągu 3 lat poprzedzających.

IX

Literatura tematu:

1. Beiersdorf Z., *Ikonografia miast województwa krakowskiego w krakowskich zbiorach graficznych*, „Materiały i Sprawozdania Konserwatorskie Województwa Krakowskiego", 1970
2. Dryja S., *Najwcześniejsze dzieje Zatora w świetle dotychczasowych badań historycznych i archeologicznych*, „Teki Krakowskie" t. 10, 1999
3. Kajzer L., Kołodziejski S., Salm J., *Leksykon zamków w Polsce*, Warszawa 2001
4. Kiryk F., *Rozwój urbanizacji Małopolski XIII-XV w. Województwo krakowskie (powiaty południowe)*. „Prace Monograficzne Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie", 70, 1985
5. Krasnowolski B., *Lokacyjne układy urbanistyczne na obszarze Ziemi Krakowskiej w XIII i XIV wieku*, Kraków 2004
6. Malik R., *Uwagi o średniowiecznej urbanistyce Zatora*. „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN" 381, 1994
7. Perzanowski Z., *Dawny Zator,* (w:) *Cracovia - Polonia - Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w 65. rocznicę urodzin i czterdziestolecia pracy naukowej*, Kraków 1995.
8. Putek J., *O zbójnickich zamkach, heretyckich zborach i oświęcimskiej Jerozolimie*, Kraków 1938.
9. Rajman J*., Pograniczne śląsko-małopolskie w średniowieczu*, Kraków 1998
10. Reyniak J., *Zator ujawnia tajemnice przeszłości*. „Życie Zatora", 1995.
11. Siemionow A., *Ziemia wadowicka*, Kraków 1989.
12. Stanek J. *Z dziejów Ziemi Oświęcimskiej*, Kraków 1959.
13. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i Gminy Zator - Kierunki i strategia rozwoju przestrzennego miasta i gminy Zator,* Katowice 1999

ANEKS 1

Uchwała Nr XI/58/11 Rady Miejskiej w Zatorze
z dnia 24 maja 2011 r.
w sprawie określenia zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art. 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.)

Rada Miejska w Zatorze uchwala co następuje:

§ 1. 1. Uchwała określa:

1) warunki ubiegania się o dotację na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,

2) rodzaj danych i informacji, które należy zawrzeć we wniosku o dotację,

3) tryb postępowania z wnioskiem o udzielenie dotacji,

4) postanowienia, jakie powinna zawierać umowa o udzielenie dotacji,

5) zasady rozliczania dotacji, sposobu kontroli wykonywania zadania i terminy zwrotu dotacji do budżetu Gminy Zator.

2. Znaczenie użytych w uchwale pojęć dotyczących zabytków lub czynności z nimi związanych określają przepisy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzeń wydanych na podstawie tej ustawy.

3. Ilekroć w uchwale jest mowa o:

1) pracach lub robotach budowlanych przy zabytku – należy przez to rozumieć prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,

2) beneficjencie – należy przez to rozumieć podmiot, któremu na zasadach określonych niniejszą uchwałą przyznano dotację z budżetu Gminy Zator na prace lub roboty budowlane przy zabytku,

3) środkach publicznych – należy przez to rozumieć publiczne środki finansowe określone przepisami o finansach publicznych.

§ 2. 1. § 2. 1. Z budżetu Gminy Zator mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie prac lub robót budowlanych przy zabytku, jeżeli zabytek ten spełnia łącznie następujące kryteria:

1) znajduje się na stałe na obszarze Gminy Zator,

2) posiada istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe dla mieszkańców Gminy Zator,

3) jest wpisany do rejestru zabytków.

2. Dotacja na prace lub roboty budowlane przy zabytku może finansować nakłady obejmujące:

1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,

2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych,

3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej

4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,

5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego,

6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,

7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,

8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,

9) odnowienie lub uzupełnienie tynków, malowideł i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,

10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,

11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,

12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,

13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,

14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych,

15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,

16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15,

17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

§ 3. 1. § 3. 1. O dotację może ubiegać się każdy podmiot będący właścicielem lub posiadaczem zabytku, a także podmiot, który do tego zabytku posiada tytuł prawny wy-

nikający z użytkowania wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego, trwałego zarządu albo stosunku zobowiązaniowego z uwzględnieniem zapisu § 2 ust. 1.

2. Dotacja może być udzielona na sfinansowanie prac lub robót budowlanych przy zabytku, które wnioskodawca zamierza wykonać w roku złożenia wniosku.

3. Na zasadach określonych w niniejszej uchwale wnioskodawca może równocześnie wystąpić z kilkoma wnioskami o dotacje do prac lub robót budowlanych przy więcej niż jednym zabytku.

§ 4. W przypadku gdy beneficjent na prace lub roboty budowlane przy zabytku otrzymuje również inne środki publiczne, kwota przyznanej dotacji z budżetu Gminy Zator wraz z kwotami przyznanymi na ten cel środków publicznych nie może przekraczać 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

§ 5. 1. Wniosek o przyznanie dotacji winien zawierać w szczególności:

1) imię, nazwisko, miejsce zamieszkania wnioskodawcy lub nazwę, adres i siedzibę wnioskodawcy będącego jednostką organizacyjną,

2) dane obiektu uwidocznione w rejestrze zabytków,

3) fotograficzną dokumentację zabytku,

4) dokument potwierdzający tytuł prawny wnioskodawcy do władania zabytkiem,

5) decyzję właściwego organu ochrony zabytków zezwalającą na przeprowadzenie prac lub robót budowlanych przy zabytku oraz projekt i pozwolenie na budowę, gdy wniosek dotyczy prac lub robót budowlanych przy zabytku nieruchomym lub program prac, gdy wniosek dotyczy prac przy zabytku ruchomym,

6) wnioskowaną kwotę dotacji i proponowany termin jej przekazania,

7) zakres prac lub robót budowlanych, które mają być objęte dotacją,

8) termin zakończenia prac objętych wnioskiem,

9) harmonogram i kosztorys przewidywanych prac lub robót budowlanych ze wskazaniem źródeł ich finansowania,

10) informację o środkach publicznych przyznanych z innych źródeł na te same prace lub roboty budowlane przy zabytku oraz informację o wystąpieniu o takie środki złożonym do innych podmiotów,

11) określenie organu, u którego ubiega się o dotację.

2. Wzór formularza wniosku o udzielenie dotacji ustala Burmistrz Zatora.

§ 6. 1. Wnioski o dotacje kieruje się do Burmistrza Zatora.

2. Określa się następujące terminy składania wniosków o dotacje:

1) na rok 2011 – wnioski o dotacje składa się do 30 dni od dnia wejścia w życie uchwały,

2) do 30 czerwca – wnioski o dotacje na następny rok,

3) w każdym czasie – w przypadku zaistnienia konieczności niezwłocznego wykonania prac lub robót budowlanych.

§ 7. 1. Dotację przyznaje Rada Miejska w Zatorze w uchwale określającej:

1) nazwę podmiotu otrzymującego dotację,

2) prace lub roboty budowlane przy obiekcie zabytkowym, na których wykonanie przyznano dotację,

3) kwotę do przekazania w roku budżetowym.

2. Przy ustalaniu wysokości przyznawanych dotacji, Rada Miejska uwzględnia kwotę zaplanowaną na ten cel w budżecie Gminy Zator.

§ 8. Podstawą przekazania dotacji jest umowa zawarta przez Burmistrza Zatora z beneficjentem określająca w szczególności:

1) opis prac lub robót budowlanych przy zabytku i termin ich wykonania,

2) kwotę dotacji i terminy jej przekazywania, które w postanowieniach umowy mogą zostać uzależnione od wyniku każdorazowej kontroli postępu prac lub robót budowlanych i rozliczenia tych wydatków,

3) zobowiązanie się beneficjenta do przekazywania informacji o wysokości środków publicznych na prace lub roboty przy zabytku otrzymane z innych źródeł,

4) zobowiązanie się beneficjenta do poddania się kontroli przeprowadzanej przez Burmistrza lub osoby przez niego upoważnione w zakresie przeznaczenia dotacji i wykonania prac lub robót budowlanych,

5) sposób i terminy rozliczenia kwot udzielonej dotacji,

6) warunki, sposób i termin zwrotu niewykorzystanej dotacji oraz zwrotu dotacji wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem.

§ 9. Kontrola o której mowa w §8 pkt 2 i 4, jest przeprowadzana przez osoby upoważnione przez Burmistrza i polega na:

1) sprawdzaniu rzeczywistego przebiegu realizacji celów zakładanych w zakresie dotowanego zadania pod kątem zgodności z przepisami prawa i zawartą umową (kontrola formalno-merytoryczna),

2) sprawdzaniu dokumentów związanych z realizacją dotowanego zadania (w szczególności znajdujących się w siedzibie podmiotu oryginałów dokumentów finansowych) pod kątem ich zgodności z przepisami prawa, umową i zasadami rachunkowości (kontrola formalno-rachunkowa).

§ 10. 1. W celu rozliczenia dotacji beneficjent w sposób i w terminach określonych w umowie składa Burmistrzowi Zatora sprawozdanie z wykonania prac lub robót budowlanych.

2. Sprawozdanie winno zawierać w szczególności:

1) określenie całkowitego kosztu zadania w okresie sprawozdawczym, w tym nakłady pokryte z innych środków publicznych,

2) szczegółowy opis realizacji zadania,

3) poświadczone za zgodność z oryginałem przez beneficjenta lub osoby upoważnione do jego reprezentowania kserokopie rachunków i protokołu odbioru wykonanych prac ,

4) zestawienie rachunków dołączonych do sprawozdania w celu rozliczenia dotacji, ze wskazaniem numeru księgowego, daty wystawienia rachunku, nazwy wydatku oraz jego kwoty.

3. Wzór formularza sprawozdania ustala Burmistrz Zatora.

§ 11. 1. W przypadku wykorzystania tylko części dotacji udzielonej na dofinansowanie prac lub robót budowlanych przy zabytku, niewykorzystane środki finansowe podlegają zwrotowi do budżetu Gminy Zator w terminach i na zasadach określonych w art. 251 ustawy o finansach publicznych.

2. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w sposobie wykorzystania dotacji, wstrzymuje się przekazywanie kolejnych transz, a dotychczas przekazana kwota podlega zwrotowi do budżetu Gminy Zator w terminach i na zasadach określonych w art. 252 ustawy o finansach publicznych.

3. Dotacja pobrana nienależnie lub w nadmiernej wysokości podlega zwrotowi do budżetu Gminy Zator w terminach i na zasadach określonych w art. 252 ustawy o finansach publicznych.

§ 12. Burmistrz prowadzi zestawienie danych o udzielonych dotacjach oraz informuje inne organy uprawnione do udzielania dotacji na prace lub roboty budowlane przy zabytkach, o dotacjach przyznanych przez Radę Miejską w Zatorze.

§ 13. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Zatora.

§ 14. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

ANEKS 2

WYKAZ OBIEKTÓW
GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

GMINY ZATOR

stan 01.12.2012